

Gabriela Nosková

TIPY PRO LEKTORY ANGLIČTINY

*Od sterilní učebnice
k živým hodinám*

© 2018 by Gabriela Nosková

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, distributed, or transmitted in any form or by any means, including photocopying, recording, or other electronic or mechanical methods, without the prior written permission of the publisher.

Obsah

0. ÚVOD	5
DODATEK K UŽITÍ JMEN V PŘÍKLADECH	6
1. DNEŠNÍ LEKTOR = TRENAŽÉR	7
2. NÁŠ STUDENT, NÁŠ PÁN	9
3. „VSTUPNÍ PROHLÍDKA“	11
4. BOD 1: MŮJ CÍL	13
5. PŘEDSTAVY A NÁVYKY	15
6. ONE-TO-ONE, NEBO ALL-TO-ONE?	17
7. PRVNÍ OVOCE ZAČÁTEČNÍKŮ	19
8. CHRONIČTÍ ZAČÁTEČNÍCI ANEB NOVÝ VÍTR	21
9. GRAMATICKÁ KÁPÉZETKA	25
10. BEZUČEBNICOVÁ VÝUKA	28
11. MOJE VÝUKA BEZ UČEBNIC	29
12. (M)UČENÍ S UČEBNICÍ	31
13. MLUVIT, MLUVIT, MLUVIT	33
14. JÁ, JÁ, JÁ A VŠECHNO O MNĚ	35
15. NOVÝ SKUPINOVÝ KURZ A LEKTOROVY PŘEKÁŽKY	43
16. SUPLOVÁNÍ A DALŠÍ MOMENTY PŘEKVAPENÍ	47
17. ŽIVÁ HODINA A TŘEŠNIČKY	52
18. DĚTSKÝ KURZ	55
19. TYPICKÉ FRUSTRACE PSEUDOANGLIČTINÁŘŮ	62
20. UČEBNICOVĚ ZÁVISLÝ PAVEL	63
21. PASIVNÍ ANGLIČTINÁŘ A JEHO RESUSCITACE	67
22. JÁ TO PROSTĚ NESLYŠÍM!	70
23. VIDEO, TITULKY NEBO POSLECH?	72
24. FOR GOD'S SAKE!	74
25. ZÁZRAČNÉ METODY A ILUZE	76

0. ÚVOD

Dnes je s angličtinou ve styku téměř každý, od batolete po seniora. K lektorství jsem se dostala v době, kdy první edice *Headway* působila mezi hrstkou sterilních jazykových učebnic jako belgická čokoláda mezi prošlými sušenkami, a dodnes se pohybuji, téměř bez výjimky, v komerční sféře.

Asi jako každý lektor si ráda zapisuji vtipné hlášky studentů. Vedle nich i různé postřehy z hodin, kterých se za posledních pár let nashromáždilo tolik, až se zformovaly v tyto kapitoly. V nich pochopitelně nemám v nejmenším úmyslu rozvádět žádné metodiky ani teorie, pouze se **podělit o své praktické zkušenosti a třeba inspirovat právě začínající angličtináře**, kteří podobně jako tehdy já mají potřebu se ve svých profesních začátcích o něco opřít.

Je moje výuka dostatečně živá? Dokážu nový kurz správně rozehrát? Ne-
spočívá můj výkon spíše v zahlcení studentů nakopírovanými materiály?
Nabízím lektorům **nápady, jak si ulehčit přípravu do hodin, jak vést kurzy časově i materiálně efektivně, zkrátka čistě osobní postřehy, jak si koneckonců v drtivé konkurenci udržet nejen stálou klientelu, ale i svěží mysl a nadhled.**

- Jak rozehrát a namotivovat nový kurz
- Jak efektivně odučit bez nakopírovaných materiálů
- Jak si ulehčit přípravu do hodin
- Lektorův záchranný arzenál pro suplování a jiné improvizální situace
- Věčné téma věčných začátečníků, pasivní angličtináři apod.
- Klasika – mluvit, mluvit, mluvit
- Živé, dynamické hodiny

DODATEK K UŽITÍ JMEN V PŘÍKLADECH

Jelikož následující kapitoly vyplynuly z praxe, cítím povinnost hned zkraje dodat, že jména osob užitá v příkladech jsou samozřejmě smyšlená. Studenti, kteří by po případném pročtení shledali totožnost se svým příběhem, tak mohou zůstat klidní, neboť studijní trasa nás všech má velmi podobný průběh. Taktéž se nemusejí obávat žádného sdílení informací, které za všech okolností pokládám za přísně důvěrné.

Zároveň tímto vyslovuji všem mým studentům nejedno velké díky, neboť bez jejich přízně a zkušeností, které jsem s nimi v kurzech získala, by tato kniha nevznikla. V neposlední řadě děkuji také Ivě Buranské za spolupráci při stylizaci textů a Paulu Simpsonovi za korekturu anglických částí.

1. DNEŠNÍ LEKTOR = TRENAŽÉR

Princip podnikání v oboru jazykového vzdělávání je víceméně velmi prostý. Můžete posadit studenty do luxusně vybavené učebny s maximem pomůcek – pokud v ní však bude kňourat vyčpělý teoretik, učebnicový ubíječ či kdokoliv takový, s ambicemi na úspěšný byznys se může jazykovka rozloučit. Z devadesáti devíti procent jej totiž zaručuje **schopný a pohotový lektor se svým arzenálem nápadů**. To jedno zbývající, avšak neméně důležité, představuje perfektní péče o klienta. Nic víc, nic míň. A výuka se přitom může odehrávat ve zcela obyčejném prostředí – stačí čistý stůl a pohodlné sezení. Více není ani potřeba.

Masivní expanze multimédií, nutkání každého z nás se seberozvíjet, touha po prožitkovém trávení volného času... to vše postupně vyústilo v nové přístupy. Výběr je nyní pestrý: od projektové výuky, online kurzů, jednorázových „rychlonejváren“, výuky přes Skype až po všemožné aplikace. Taktéž výborně zpracovaných učebnic dnes existuje nespočet, a i když lektor již dávno není jejich tlumočník, neměnným při tom všem zůstává jediné – pokrok studenta je a bude zcela závislý na **kvalitě sdělení**. To ostatně nejlépe dokazují interaktivní učebnice a všechny sofistikované multimediální simulátory posledních let, jejichž prvky se mají co nejvíce přiblížit schopnostem živého mluvčího. Živý mluvčí – ať už český, nebo rodilý – stále zůstává nenahraditelný v množství autentických podnětů, které je schopen nabídnout.

V čem ale konkrétně spočívá to zmíněné *kvalitní sdělení* živého mluvčího? Jednoduše – dobrý angličtinář chce být pro své studenty nejraději jakýmsi trenažérem: „Představte si, že jsem váš živý **trenažér**, na němž si můžete svou angličtinu zkoušet. Odezírat a imitovat mou řeč a ověřovat si že vám rozumím. To je má role a od toho tu jsem. Učebnice je vaší oporou, ale lektor/učitel – ten už vám musí sloužit po té praktické stránce.“

Takto smýšlejícího lektora poznáme snadno. Nebojí se pustit učebnici. Přímá komunikace, názornost a praktické užití jazyka – právě to jsou jeho nástroje, nikoliv množství předsouvaných materiálů. Nemá strach postavit kurz na své osobnosti a rozehrát ho vším, co má k dispozici. Zapojí i vlastní tělo – mimiku, tempo řeči a tak podobně. „Živý trenažér“ mluví téměř výhradně cílovým jazykem. A to i v případě začátečníků,

neboť to považuje za samozřejmé a přirozené. Ví, že může zpomalovat a zrychlovat řeč, opakovat slovní spojení, parafrázovat neznámé výrazy, zapojit okolní předměty, kreslit, ukazovat, schovávat, přesouvat, vypínat, zapínat... zkrátka cokoliv.

Potěšení nachází také v hledání způsobů, jak své studenty trénovat co možná nejpoutavěji. Je zvýšeně kreativní a spíše než učebnice se chopí nůžek a zvýrazňovačů. Ať vybírá z již hotových zdrojů, nebo zhmotňuje vlastní nápady, většinou tvoří a barevně znázorňuje, lepí a někdy i laminuje.

Ze supervynalézavých jedinců se stávají i sběratelé. Schraňují všemožné drobné předměty, které pak v hodinách pomáhají navodit pocit autentičnosti. Tři kusy nenošeného oblečení a hned se studenti hrnou do dialogů na téma *Nakupování*. Menší/větší krabička, tenčí/tlustší knížka, delší/kratší sirka... komparativní *shorter, thinner, bigger* se určitě lépe zafixují, když se dotyční při tom navíc pobaví lepením štítků na odpovídající předměty. Od lektorů se samozřejmě nečeká, že nutně propadnou *item-mánii* a své pracovní stoly přemění ve skladiště. Příjemně však překvapí, do jaké míry oživí výuku pár drobností, kterých bychom si jinak ani nevšimli.

A student absolvující tento typ výuky? Snaží se všemožně dovtípit. Řeč přejímá intenzivně, protože ať už chce, či nikoliv, zapojení více smyslů najednou ho stimuluje k neustálé akci a pozornosti. Zkrátka, student je (v tom nejlepším slova smyslu) angličtinou doslova masírován. Kvalitní a příjemná masáž rovná se spokojené pocity po skončení kurzu.

- Úspěch jazykového podnikání stojí z 99 % na schopném lektorovi a jeho arzenálu nápadů.
- Pokroky vždy byly, jsou a budou zcela závislé na **kvalitě sdělení**.
- Lektor není tlumočnick u učebnice, ale živý trenažér pro své studenty, kteří si na něm trénují své jazykové dovednosti.
- Studentům nejvíce prospívá důkladná masáž v podobě mluvené angličtiny.

2. NÁŠ STUDENT, NÁŠ PÁN

Vybavím-li si své lektorské začátky, lidé se hlásili do kurzů, aniž si byli přesně vědomi toho, co je čeká. Mnozí i bez minimální představy, jaké znalosti a dovednosti po ročním absolvování získají. Všichni se prostě chtěli učit anglicky. To slovíčko *učit se* jako by snad mělo motivačně silnější náboj než *se něco naučit*. Tenkrát byli studenti v podstatě nenároční. Kývli na učebnici, která jim byla doporučena ke koupi, a až na pár výjimek bez výhrad přijali styl výuky té které instituce. Brali to, co bylo. Společné snažení se na konci školního roku zhodnotilo počtem probíraných kapitol.

Dnes je výběr jazykových kurzů samozřejmě daleko sofistikovanější záležitost. Stejně jako si společnost za posledních pár let vytříbila smýšlení o kvalitě potravin a kultuře stravování, nespokojí se už se vším, co a jak lektori do hodin „naservírují“. Lidé chtějí výsledky svého snažení vidět pokud možno hned a neradi se nechávají zdržovat ostatními. Individuální a miniskupinové kurzy je nynější trend, který dává tušit, že velkoplošné jazykové výuce „anonymních“ studentů dávno odzvonilo. Ano, i v mimoškolním vzdělávání se měří přísnějším metrem a očekává se klientský servis se vším všudy.

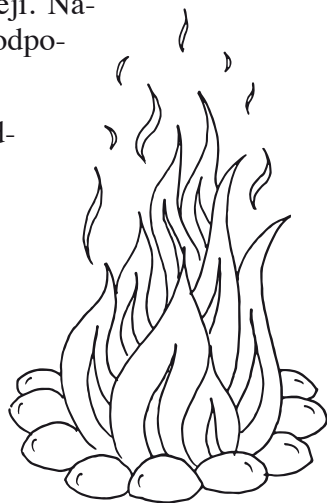
Zkraje spočívá péče o klienta v jediném – **zajistit vhodný kurz s ohledem na jeho jazykové potřeby**. Ty je nutno co nejpřesněji zaměřit. Pouhé „Chci hlavně mluvit“ – „Dobrá, tak já něco připravím,“ nestačí. Je třeba

mířit přesněji: „O čem chcete mluvit? K čemu potřebujete angličtinu používat? Co konkrétně máte na mysli tím *oprášit si angličtinu*? A hlavně: Jaké výsledky očekáváte?“

Ráda používám přirovnání s ohněm: „Pokud spolu chceme něco dobrého upéct, je třeba nejprve rozkřesat oheň a ujasnit si, co pečeme.“ Čím silnější plamen, tím lepší spolupráce. A ono kýžené roznění motivace, která ho požene kupředu, se odehrává právě ve chvíli, kdy nám zájemce sděluje své **jazykové potřeby, cíle a očekávání**. Bez toho, abych nejdříve vyslyšela jeho představy, si jednoduše nedokážu představit, že se nového klienta jen tak chopím, začnu mu něco nahodile předsouvat a očekávat, že bude trefně reagovat. Ostatně, těžko se pracuje s člověkem vyjukaným, který vlastně ani neví, do čeho jde.

Někteří si pod zajištěním vhodného kurzu představí vyplnění nejprve rozřazovacího testu (*placement test*). Jak už název napovídá, má své opodstatnění při hromadném testování (firemní výuka zaměstnanců, studenti prvních ročníků střední školy atd.). V ostatních případech jím jen oboustranně maříme čas: zájemce se potrápí nad otázkami, lektor musí vyhodnotit odpovědi. Pravda, vstupní znalosti dotyčného v písemné formě získáme, ale co dál? Zatím máme jen vyplněný kus papíru s minimální výpovědní hodnotou... a ani náznak plamínku. Oheň pořádně vzplane teprve při výměně informací hezky tváří v tvář. A pokud předběhnu do další kapitoly, tak nejlépe na první hodině v rámci *icebreaker activity*, která se zde přímo nabízí. Během pár minut dokážeme zmapovat dotyčného mnohem rychleji a přesněji. Navíc při ní vyloučíme možnost, že by některá odpověď potenciálního studenta byla tipovaná. ☺

Pojďme si to celé shrnout: máme-li zvolit vhodný kurz a případně sestavit optimální studijní plán, je třeba zmapovat jazykové potřeby a zkušenosti dotyčného zájemce. Nejlépe při osobním setkání. Trochu to připomíná návštěvu u lékaře, že? S nadsázkou však můžeme říci, že než stanovíme správnou diagnózu a zvolíme efektivní „léčbu“, vyplatí se projít vstupní prohlídkou.

- Dříve bylo pro studenty dostatečně motivující už jen to, že se mohli *učit* anglicky.
- Velkoplošné výuce „anonymních“ studentů odzvonilo. Dnes je v zájmu dobré jazykovky studijní blaho každého jedince a s tím související klientský servis.
- Zájem o jazykové potřeby a očekávání nově příchozích v nich automaticky „rozkřesává“ motivační oheň. Čím silnější plamen, tím lepší spolupráce.
- Rozřazovací test plní svůj účel při hromadném testování. V ostatních případech je jen oboustranným mařením času.

3. „VSTUPNÍ PROHLÍDKA“

Vstupní prohlídka v našem pojetí pochopitelně nepředstavuje nic jiného než **zjištění, s jakým očekáváním** k nám zájemce o výuku přichází. Je sice pravda, že čím přesnější mapu získáme, tím efektivnější bude naše spolupráce, nicméně bohatě stačí vypátrat tyto informace:

1. **Můj cíl/představa o tom, čeho chci konkrétně dosáhnout a za jak dlouho**
2. **Moje zkušenosti s výukou angličtiny** (jazykové kurzy, pobyty v zahraničí...)
3. **Můj styl učení** (mám/nemám čas, chci/nechci zároveň učebnici, rád si všechno přepisuji, potřebuji přesné zadání úkolů předem apod.)

Nového studenta přitom vůbec nezatěžuji vstupním dotazníkem. Žádné formality, nic takového. Představu o tom, čemu konkrétně a jakou formou se budeme v hodinách věnovat, získáme nejlépe z očí do očí, přičemž dotyčného samozřejmě nepodrobíme křížovému výslechu, jak by se teď mohlo zdát. Informace lze získat lehce a nenápadně, a hlavně přímo v rámci hodiny, což je bonus navíc. Uvedené body jsem si totiž přetvořila do podoby **True or false sheet** a slouží mi jako osvědčený *icebreaker*

materiál pro první hodinu. Ať už s jednotlivcem, nebo s vícečlennou skupinou. Tematicky asi těžko najdeme lepší zahájení spolupráce: účastníci se nám „jazykově odhalí“ a vzájemné představy, kam a jak se bude kurz ubírat, získá dokonale konkrétní obrysy. Někteří už spatří hořet první plamínky...

Ukázka č. 1 – Icebreaker: My learning habits and experience (True or false sheet)

MY LEARNING HABITS AND EXPERIENCE

Are these statements true or false for you?

1. My vocab is very poor.
2. I don't have much opportunity to speak English.
3. I'm very motivated. Besides language courses I study a lot at home.
4. I prefer listening to the teacher to speaking by myself.
5. I think the most effective way of learning English is a study stay abroad.

Z úvodního pohovoru lze mimo jiné také snadno zjistit, nakolik je zájem příchozího vážný. Dejme tomu, že se hlásí Jirka, povahou nadšenec do všeho, co život nabízí (včetně vašich konverzačních hodin). Absolvuje dvě tři, a pak z jakéhokoliv důvodu již nepřijde. Vy jste si však mezitím rozvrhli jeho zbývajících sedm lekcí. Přípravy a čas tedy mizí vniveč a vy se jen můžete trápit tím, kde se stala chyba.

Jak sami vidíte, i přesto, že mohu mít empatie na rozdávání, bez znalosti „vstupních dat“ je pro mě nový student anonymní osobou, pro kterou si sotva připravím vhodné materiály, téma, aktivity atd. A pokud ano, je velmi pravděpodobné, že určitý čas nejprve promarním snahou trefit se do jeho úrovně a potřeb. Na studenta takový chaos pochopitelně sotva udělá dobrý dojem, nemluvě o (ne)efektivním využití celého učebního času. Zkrátka, stejně jako kadeřnice ví, jak klienta ostříhat, ještě než se chopí nůžek, i my potřebujeme od studenta získat představu o tom, podle čeho mu „stříhnout“ kurz na míru.

- Smysluplnou spolupráci nejlépe odstartuje zjištění **motivace a cíle** klienta.
- Zmapování může proběhnout zcela přirozeně, bez nutnosti podrobovat dotyčného jakémukoli vstupnímu dotazníku či testu.
- Jeden ze spolehlivých *icebreaker* materiálů na první hodinu je *True or false sheet* na téma *My learning habits and experience*.

4. BOD 1: MŮJ CÍL

Pokud bych ze svých postřehů z praxe měla označit jeden jako zásadní, určitě by jím byla potřeba mít **konkrétní představu o náplni a očekávaném výstupu studia**. Jinými slovy – do čeho budu investovat čas. Všimla jsem si totiž, že spousta lidí navštěvuje kurzy bez vidiny toho, kam se jejich angličtina posune za dva měsíce, za rok atp. Pak jsou schopni své dosavadní snažení nemilosrdně shrnout: „My jsme tam chodili dva roky, a nic jsme se nenaučili...“ Mohla jim ale chybět právě jen vizualizace toho, do čeho vkládali čas, úsilí a peníze. A poté není divu, že k objektivnímu zhodnocení, kam až sahají jejich jazykové schopnosti, se nemohou dopracovat...

Ze zkušenosti mohu potvrdit, že právě **vizualizace cílů je motorem nejsilnějším**. „Ano, já jsem se teď u vás zapsal do půlročního kurzu pro mírně pokročilé. Jaká je náplň kurzu? Co se naučím?“ Získali zájemce „studijní trasu“, nejenže ho automaticky žene kupředu motivace a těšení se na cílovou metu, i naše spolupráce je snazší. Oba totiž víme, které plachty napnout a kam je natočit.

O studijních plánech se proto spolu pobavíme hned zkraje. Ať už se jedná o náplň dvouměsíčního intenzívka pro jednotlivce, nebo si skupinka dolaďuje své jazykové potřeby po celý rok, náčrt několika hlavních bodů zabere chvíli... a hlavně, motor/motivaci to zažehne spolehlivě. Nejednen lektor teď může namítnout, že přece ví, co má se svými studenty dělat, a není proto nutné marnit čas. Připusťme, že není, ale motor se bude

zahřívát o to déle... obzvlášť jsme-li názoru, že **v dnešní době je výuka založena na partnerství a komunikaci**, nikoliv na direktivním vedení studentů vyučujícím. Nástinu toho, co budou znát v říjnu, v pololetí, na konci roku apod., bych se ostatně nevyhnula ani v kurzech, které jedou podle učebnice, a posluchači si tak mohou jejich náplň lehce vyčíst z obsahu. Mohou, ale nemusí. Zkrátka, nedejme šanci vizím o zbytečně prosezených hodinách!

Mimochodem, v této souvislosti se mi vybavuje zkušenost s jistým typem roditelů mluvčích, kteří sice mají ambice učit v jazykových školách, ale zároveň předpokládají, že studenty stačí vystavit cizí řeči a kurz je ok. Skutečnost je však taková, že jejich *What do you want to talk about?* na začátku každé hodiny žádné nadšení nesklízí, což dokazuje, jak je pro studenty (zejména pro ty, kteří očekávají pokrok) znepokojující, když kurz postrádá určitou koncepci. Jeden z nich to ostatně trefně vystihl: „A to jako já mu mám radit, co si má pro nás připravit? To je snad jeho práce!“

Přesně tak. **Lektorství nejsou jen odsezené hodiny**. Po těch letech si troufám říci, že neexistuje kurz typu *easy job*. Má-li mít hlavu a patu, bez přípravy se neobejde. Má-li mít smysl celé studium, měl by lektor vycítit, s čím **konkrétně** potřebují dotyční pomoci. Jaké dovednosti u nich posilovat a co je třeba ještě zlepšovat. Někdo se vyjadřuje jasně a srozumitelně, přičemž si vystačí s hrstkou základních slov, jiný naopak těžkopádně – možná právě ve snaze volit působivé a vzletné výrazy. Někomu brání v hladkém projevu neutříděná změť gramatických pravidel, jinému neukotvená výslovnost. To jsou přirozené projevy studujících, kterými je třeba se zabývat stejnou měrou jako tím, co si pro ně připravit do další hodiny.

Ona výuka již nestojí jen na tom, jaké znalosti ještě chybí doplnit – mnohem žádoucnější je **vysledovat u každého jednotlivce i ty jeho komunikační brzdy a bloky**. Proto mně osobně je nejsympatičtější typ lektora, který je nejen trenérem jazykových dovedností studenta, ale i vnímavým průvodcem na jeho cestě. Student by totiž rozhodně neměl bloudit, nýbrž vědět, kde se zrovna zhruba nachází. A tak stejně jako při prezentacích pomáhá tzv. *signpost language*¹, i ve výuce je užitečné průběžně zaměřo-

¹ Pozn.: *signpost language* – fráze typické pro úvod do tématu, odbočení, shrnutí, uvedení příkladů atp., které posluchačům umožňují snadněji se orientovat v prezentaci mluvčího

vat momentální polohu, neboli rekapitulovat: *Dnes jsme projeli, upevnili jsme si, nakousli jsme, příště zaktivujeme, navážeme na...* A ještě lépe zní: *Po dnešku už umíme...*

- Motivaci studenta nejspolehlivěji roznítí **konkrétní** představa o náplni a očekávaném výstupu jeho studia.
- Dnešní výuka je partnerství a komunikace, nikoliv direktivní vedení studentů vyučujícím.
- Snad více než o doplňování chybějících znalostí jde v současném lektorství o vycítění toho, s čím **konkrétně** potřebuje každý jednotlivec pomoci na své cestě za lepší angličtinou.

5. PŘEDSTAVY A NÁVYKY

Každý student má svou strategii, jak na to, jak si ten cizí jazyk osvojit. Někteří úspěšně, jiní méně. Ti druzí se spíše nechají pasivně vláčet jedním stylem výuky anebo vidí spásu v názorech typu: „Oni mi v práci říkali, že se mám učit jenom slovíčka. Gramatiku prý nikdo nepoužívá.“ Nebo: „Syn tvrdí, že na domluvení se je nejlepší sledovat celovečerní filmy s titulky.“ (Pozor, pán je stále začátečník.) A někteří svou sníženou

jazykovou zdatnost raději hned smířlivě obhájí: „Já jsem na jazyky prostě natvrdlej.“ Ostatně o tom, jak to s jazykovou tvrdostí vůbec je, by se dalo dlouze polemizovat...

Studenti, kteří naopak mají o efektivním stylu výuky jasnou představu, se zpravidla hodně vyptávají a vítají ukázkovou hodinu. Než se upíší, chtějí vědět, jaké jsou tréninkové metody daného lektora a co konkrétně bude obsahem a hlavně výstupem jejich hodin. Vyhnu se tak riziku, že se svěří do rukou papírového fanatika, po jehož kurzu odejdou s igelitkou nako-pírovaných materiálů, anebo lektora-přednašeče, který nedá nikomu šanci se projevit ani v posledních minutách lekce. Žádnou výhrou samozřejmě není ani takzvaný učebnicový ubíječ, který své hodiny zahajuje monotónním: „Minule jsme skončili na stránce 22, tudíž dnes pojedeme od strany 23.“ Ty a jim podobné již lze naštěstí považovat za lektorské dinosaury.

Představa studenta o vlastních schopnostech vychází čistě z jeho zkušeností, a je tedy i na vyučujícím a jeho přístupu, jak spoluutváří studentovo sebevědomí. Buď mu pomáhá růst, nebo naopak. Jeden neuvážený výrok typu: „Ty dělej cokoli jiného, hlavně ne jazyky,“ a hned má dotýčný zaseto na klamně přesvědčení o tom, že je poněkud *slow*. Naštěstí se tak nestalo v případě jednoho studenta ze střední školy, kde jsem kdysi krátce působila. Co se týče cizího jazyka, patřil v celém ročníku k nejslabším žákům a rozhodně bych si nevsadila na to, že za pár let bude zastávat slušnou pozici ve firmě s anglicky mluvícím šéfem a iniciativně si zdokonalovat obchodní angličtinu. Ano, osud má v rukávu různé karty a lektor by si měl dvakrát rozmyslet to, co vypouští z úst.

Každý nově příchozí si tedy nese stopy z předešlých výuk, které se odrážejí v té naší. Je-li dotýčný kvalitně poznamenaný, jinými slovy otevřený k aktivní angličtině, pak hurá do práce. V případě mentálních bloků je však třeba si jej tak říkajíc předpřipravit: podobně jako paní Moniku, která na střední škole zápasila s němčinou. Zejména s rigidními překlady, memorováním neužitečných frází a vůbec výukou podanou bez kousku kreativity. Ostatně tak, jak to tehdy bylo běžné. S vizí o podobném stylu výuky vstupovala po letech i do kurzu angličtiny pro začátečníky. Paní Monču bylo třeba nejprve „mentálně přeladit“. Většinou stačí dvě otázky: „Co od svého studia očekáváte? A jak toho docílíme?“ Po pár minutách už Moničina představa o tom, co má být **hmatatelný** výstup její snahy, nabírá jasnější obrysy. „I když jste úplná začátečnice, co říkáte na to, že

bychom to zkusily bez knížky?“ ptám se záměrně, neboť v jejím případě se potřebujeme hlavně mentálně odpoutat od výkladu, nejlépe jakéhokoli tištěného materiálu vůbec. „Nebojte se zaposlouchat do toho, co říkáte. Nebojte se ani toho, že rozumíte. Čmárejte si, dělejte si kresbičky a vlastní přehledy. Uvolněte se a vnímejte jazyk tady, srdcem, nikoliv systematicky přes stránky v knize...“

Většinou je tedy „zakopaný pes“ právě ve starých návycích a představách, s nimiž se vrháme do dalších kurzů, střídáme jazykové školy a opakovaně končíme se stejným výsledkem. Asi před dvěma lety mě kontaktovala jedna energická paní poté, co jí šéf schválil individuální kurzy. Hned v telefonu spustila téměř výhružně: „Připravte se na to, že mě tedy nerozmluvíte! Mě ne!“

- Jazyková zdatnost každého z nás je různá, přičemž významnou roli hrají zkušenosti spojené s představou o výuce.
- Studenty, kteří jsou neblaze poznamenáni předešlými výukovými přístupy, je třeba nejprve zbavit blokuujících návyků, aby se nemotali v začarovaném kruhu.
- I klamné představy o sobě samých bývají často mentální brzdou.

6. ONE-TO-ONE, NEBO ALL-TO-ONE?

Dříve se zájemci rozhodovali víceméně jen mezi individuálním, nebo skupinovým kurzem. Dnes je variant, jak si pohrát s angličtinou, mnohem víc: různě tematicky zaměřené rychlokurzy, přípravy k jazykovým zkouškám, strategické semináře k pracovním pohovorům atd. A poslední dobou jsou velmi populární i jednorázové tematické „rychlonaletvárný“ (zejména zahrnují-li nácvik dovedností využitelných v obchodní sféře), které pochopitelně ocení zejména časově vytížení jedinci.

Pojďme si připomenout tři nejběžnější typy kurzů pro veřejnost – **skupinový, tandemový a individuální** – a získat tak komplexní představu, co každý z nich obnáší a s čím je třeba počítat.

Hlásí-li se zájemce do velkoskupinového kurzu, po finanční stránce bude zcela jistě spokojen. Nicméně není zaručené jeho dlouhodobé trvání – sestava se zpravidla časem částečně, či zcela rozpadne. Skloubit požadavky a učební tempo několika lidí je totiž velmi obtížné, a i když na první pohled všichni působí jako parta sladěná na pravidelné pivo, každý se musí do jisté míry přizpůsobovat ostatním. Vícečlenná formace má však dvě nesporné výhody. První je možnost využít široké spektrum aktivit (soutěže, hry, tvorby scénářů, anket, vedení dialogů, atp.), druhou pak autentická atmosféra, která vznikne v průběhu hodiny a mnohdy zanechá ve vzpomínkách účastníků daleko silnější stopu než učivo samotné.

K individuálce pravděpodobně není třeba mnoho dodávat – očekává se od ní staré známé „šití výuky na míru“ a ochota klienta zaplatit za 100% komfort. Nicméně i kurz se dvěma studenty (*two-to-one* neboli tandemový kurz) může představovat účinný kompromis slibující plody. Dvojice s podobnou jazykovou úrovní se navzájem inspiruje, popohání a vůbec velmi dobře stimuluje, i díky aktivitám typu *roleplays*, *interviews* apod. Další výhoda je to, že nemůže-li se jeden z nich dostavit, není třeba kurz hned rušit. Dotyční se mohou prostřídat a každý tak pro sebe získá individuální hodinu, chybí-li zrovna ten druhý. Má osobní zkušenost je taková, že tandemové složení nabízí obecně nejlepší variantu všem zúčastněným: studentům finančně přijatelnou výuku cílenou na jejich potřeby, lektorovi zase snadnější práci v hodině i přípravy na ni. Mimoto mívá tandem svou zaručenou dynamiku a lze v něm využít širší škálu aktivit než v individuálním kurzu. Je zde také velká pravděpodobnost, že oproti vícečlennému kurzu bude mít stabilnější složení i průběh. Zkrátka pozitiv mraky.

Klady i mínusy jednotlivých typů výuky na závěr nejlépe shrne následující tabulka:

Typ kurzu	Přínosy	Možné zápory
Individuální kurz (<i>one-to-one course</i>)	• intenzivní výuka díky cílenému zaměření se na potřeby klienta • nulová potřeba se komukoliv přizpůsobovat • zajištěná důvěra přispívající k větší otevřenosti studenta a snadnějšímu odstranění komunikačních bloků	• omezené množství aktivit v hodinách • pro klienta finančně náročnější
Tandemový kurz (<i>two-to-one course</i>)	• dynamická výuka díky aktivitám vhodným pro práci ve dvojici • inspirace studijním partnerem a zvýšená motivace • finančně střední cesta	• asi žádné (třeba na nějaké přijdete...)
Vícečlenný kurz (<i>all-to-one course</i>)	• pestrá škála aktivit • střídání všech tří typů práce (samoostatná činnost, práce ve dvojici i práce ve skupině) • atmosféra a nečekané situace, které jsou ve výuce vítaným přínosem • pro klienta finančně nejpříjemnější	• nutnost přizpůsobit se jazykové úrovni a učebnímu tempu ostatních • potřeba názorové tolerance vůči druhým • možná tréma a ostych projevit se před ostatními • vyšší pravděpodobnost brzkého rozpadu skupiny

7. PRVNÍ OVOCE ZAČÁTEČNÍKŮ

Rozvíjení jazykových dovedností se dá znázornit mnoha způsoby. Nejčastěji se připodobňuje k pyramidě nebo schodům, kde se student posouvá po stupíncích jednotlivých jazykových úrovní. Někdo si princip osvojování jazyka lépe představí jako rostlinku, kterou je nutno pravidelně zalévat, aby mohla sílit a růst (zaléváním se pochopitelně rozumí opakování a upevňování učiva). Dobrý příměr je i spirála, symbol pohybu a aktivity. Energie vycházející z jejího středu se rozvíjí kolem dokola, stejně

jako se nabalují nové znalosti a dovednosti. A zásadní je mít právě silně nabitý střed...

Ze zkušenosti se všichni shodneme na tom, že před lety se měřítko jazykové pokročilosti zakládalo na počtu prostudovaných učebnic, množství probrané gramatiky a objemu nahrnuté slovní zásoby. Správná výslovnost, přízvuk, funkční jazyk a styl, běžné slovní obraty a další složky jazyka, které neodmyslitelně přispívají k přirozené komunikaci, jako by snad ke studiu ani nepatřily. Za pokročilého studenta se považoval jedinec, který správně vyplnil gramatický test nebo rozuměl článku. Zda byl schopen si zrušit rezervaci v hotelu nebo porozumět pár větám, které pronesl rodilý mluvčí, bylo zcela na okraji zájmu. Výsledek takové výuky? Zdatný čtenář učebnice se širokým, avšak pasivním pojmem o jazyku a pochopitelně i s téměř nulovými komunikačními schopnostmi. Jinými slovy, **spousta rytí do půdy, ale plody žádné.**

Právě proto mají mnozí začínající studenti, zpravidla starší ročníky, dopředu vytřeštěné oči obzvláště z toho, kolik gramatiky a slovíček je třeba pojmout, než si dokáží něco přečíst, natož porozumět. Nedávný příklad z praxe, paní Iva: nová studentka s typickou představou, že než začne reagovat na otázku a samostatně mluvit, čeká ji nejprve období pasivního biflování. „Paní Ivo, vy dnes odejdete z kurzu a budete reagovat na *Hi*, *Thank you* a *Bye*, jako když se nechumelí.“ Mimochodem, mezi studenty se najdou i taktici, kteří plánují se nejdříve naučit časy, následně slovíčka a teprve poté dát vše dohromady. To hlavní, proč se jazyk učí, tedy schopnost dorozumět se, vidí až jako vzdálenou budoucnost. Jako by setrvali v domněnku, že na plody svých snah mají právo až po dlouhodobém pěstování. Jejich vize o studiu připomíná nekonečnou přímku. A dokonce se lze setkat i s jedinci, pro něž ty plody nejsou koneckonců ani tak důležité jako samotný proces učení se. Jsou to takoví vášniví zahrádkáři.

Tak či onak, samozřejmá povinnost nás lektorů je **dopřát studentům ovoce hned zraje.** „Jupí, já jsem už dnes něco řekla! A dokonce rozumím!“ To by měla být reakce naší Ivy po úvodní hodině. Naštěstí bychom dnes už sotva narazili na lektora, který by své svěřence ubil teorií o anglické výslovnosti, abecedě, slovese *to be* ve všech osobách a zakončil to obligátním: „Tak a do příště se to naučte, ať můžeme začít procvičovat.“ Informacemi zahlcení studenti by pak nejspíše odcházeli jako spráskaní psi. Místo vychutnávání prvních plodů své snahy by si odnesli nálož po-

vinností, které musí do příště splnit. A mimochodem, kam by přitom zmizel zápal a těšení se na další hodinu?

Je třeba mít na paměti, že klient nám věnuje své peníze a čas. Dva vklady do společného snažení, s nimiž je třeba nakládat efektivně a s úctou. A proto, i kdyby čert na koze jel, student by měl z kurzu vždy odcházet s hřejivým pocitem, že udělal kus práce přímo v hodině. Nikoliv s nechtí, že si z ní ranec úkolů odnáší.

- Před lety se měřítko jazykové pokročilosti zakládalo na počtu prostudovaných učebnic. Trénink přirozené komunikace stál zcela na okraji zájmu.
- Je stále mnoho studentů, kteří věří, že schopnost samostatně mluvit se u nich dostaví až po nahrnutí určitého objemu gramatiky a slovní zásoby.
- Plody svých snah je třeba sbírat průběžně a nejlépe hned zkraje.
- Studenti by neměli odcházet z hodin zaúkolováni, nýbrž s výsledky práce, která proběhla přímo ve výuce.

8. CHRONIČTÍ ZAČÁTEČNÍCI ANEB NOVÝ VÍTR

Hlásí se do kurzů již s jistou mírou frustrace: „Mně přijde, že pořád nic neumím, že se to snad nikdy nenaučím. Já nevím, tohle je asi poslední pokus, pak už to vzdávám.“ Většinu navíc straší vidina, že si budou muset opětovně odkroutit to, co se učili předtím: „Co myslíš? Kolik toho musím probrat? Už si hlavně nechci kupovat další učebnici.“

Všichni studenti, kteří sami sebe nálepkují jako věčné, nebo chronické začátečníky (či jakkoliv jinak), mají sice pocit marnosti nebo stagnace, ale i velkou víru, že tentokrát chytanou správný vítr do plachet a doplují

mnohem dál. Hledají inspiraci, nový impuls. Představa opětovného probírání učiva od první lekce – s nadějí, že tentokrát opět neztroskotají na svém obligátním *some/any/no* – s tímto záměrem rozhodně nesouzní. Proto žádná další učebnice do sbírky! Nový vítr musíme hledat jinde.

Chronický začátečník je vlastně umělý pojem a není třeba se z něj psychicky hroutit. Dotyčný se pouze ocitá ve fázi dalšího *odpíchnutí se* a **zbavit ho momentálního přesvědčení, že nic neumí** – to je v tuto chvíli náš úkol číslo jedna. Právě k tomuto účelu používám **stručné dotazníky** s optimistickým názvem **Co už umím**, k jejichž sestavení mě inspirovala škála dovedností v Evropském jazykovém portfoliu (*European Language Portfolio*). Tato klasifikace přesně a přehledně vymezuje jazykové úrovně pomocí výčtu vědomostí a dovedností potřebných pro jednotlivé stupně pokročilosti A1–C2. Pokud si dotyčný v těchto výstižných minipřehledech projde všechny položky, velmi rychle se zorientuje v tom, k jakým plodům se dosavadním studiem už dopracoval. A není-li vyloženě destruktivně sebekritický, reaguje zpravidla takto: „Ano, to bych zvládl. I tohle bych dokázal říci...“ „No vida, opravdu to není tak černé, jak si myslíte!“ můžeme už jen s radostí sdílet jeho zjištění.

Ukázka č. 2 – Seznam pro zhodnocení vlastních jazykových dovedností **Co už umím**, úroveň A1. Vlastní materiál inspirovaný Evropským jazykovým portfoliem (akreditovaný model č. 55.2004).

CO UŽ UMÍM: MY ACHIEVEMENTS

a self-assessment sheet based on European Language Portfolio

Level A1

- umím podat základní informace o své osobě (jméno, bydliště, zaměstnání apod.)
- umím použít fráze při pozdravu a loučení se
- umím představit sebe i druhé
- umím podat základní informace o své rodině
- umím vyplnit jednoduchý dotazník či formulář
- rozumím číslům, údajům o cenách a čase
- znám barvy, zaměstnání, dny v týdnu, základní potraviny, oblečení, domácí pracovní činnosti
- umím popsat svůj denní program a své záliby
- umím popsat, kde bydlím
- rozumím základním pojmům na jídelním lístku a umím si objednat v restauraci
- dorozumím se v obchodě s použitím gest
- rozumím běžně se vyskytujícím nápisům a informacím na veřejnosti

Tímto jsme zmapovali, s čím můžeme dále pracovat. Hlavní výhoda studentů, kteří s jazykem začínají opakovaně, je totiž ta, že už „mají zaseto“. Říkám jim: „Pojďme to aktivovat. Čerpejte z toho, co už znáte. Pěstujeme to zaseté a hlavně – **snažme se již sklízet**. Neboj se. Řekni to. Maximálně to jen doladíme.“ Nejčastěji tedy tvoříme ucelená témata ve formě **My minisheets** (*My daily activities, My likes and dislikes, My plans for the next week* apod.), a jak název napovídá, tyto osobně zaměřené materiály pomáhají oprášit a ucelit to, co dřímá někde v paměti, abychom se mohli s větší jistotou pustit do samostatného povídání o sobě samých – pro některé do zatím neprobádaných vod.

Příklady témat vhodných pro chronické začátečníky:

1. *Feelings and Moods*
2. *My likes and dislikes; Free time*
3. *My daily activities; My weekends*
4. *My plans for the near future; Holidays*
5. *Travelling – trips and sights*
6. *Food and shopping in supermarkets*
7. *My cooking; Eating out and Restaurant*
8. *My best friend; Describing people – appearance*
9. *People, habits and behaviour; Human qualities*
10. *My clothing; Shopping for clothes*
11. *(Un)Healthy lifestyle; At the doctor*
12. *Life in town/village; Traffic in town*

Klasické řazení témat, kdy na prvních dvou pozicích stojí *Introducing yourself* a *Family*, je sice zavedené, nicméně sami možná cítíte, že nejmeně vhodné. Málokdo se hned s potěšením svěřuje, co kde dělá, jak a s kým bydlí atp. Ráda proto začínám tématem *Feelings and Moods* – zaprvé zde není třeba žádné extra gramatiky (vše se víceméně točí kolem přídavných jmen: *happy, tired, thirsty, angry* atd.), zadruhé nově příchozí bývají zpravidla v určitém napětí z neznámého, a sdílení emocí tak zároveň dobře poslouží k jejich uvolnění. No a jelikož určité pocity máme nepřetržitě, je vždy se o čem bavit!

Avšak hlavní službu, kterou chronickým začátečníkům můžeme prokázat, je **povzbuzování**: „To znáte. To už umíte říci.“ Sami cítíte, jak hojivě tato slova působí. Taktéž tím ubezpečíme studenty, že není zapotřebí dalších a dalších slovíček – že stačí jen zapátrat v tom, co se kdysi naučili, a to použít. Klasický příklad je sloveso *leave*. Většině známé jako *odejít*, na význam *nechat* už ale mnohdy nedojde. Představte si situaci, kdy vám kolega nese výkaz a vy mu potřebujete říci: „Nech mi to na stole.“ Nebo vás někdo otravuje a vy ho chcete odbýt pouhým: „Nech mě!“ Jak to řeknete? Na sloveso *leave* si zpravidla vzpomene málokdo. Není tedy nut-

né do sebe hrnout kvanta nových slov, ale **umět s těmi stávajícími lépe pracovat a více procítit jejich význam.**

„Tvořte si vlastní slovní zásobu a zkuste si vystačit s tím, co znáte.“ Mnozí přitom zjistí, že jim dosavadní znalosti k uspokojivé komunikační sebeobsluze bohatě stačí. A právě to je cíl kurzu, který jsem si nazvala *Chroničtí začátečníci aneb Nový vítr* – dostat se na úroveň komunikační soběstačnosti. Vyrazit na otevřené moře, pustit se lektorovy ruky, zkrátka, snažit se sám vyjádřit o svých momentálních potřebách. Právě to dodá potřebnou sebejistotu a novou motivaci, nikoliv nová učebnice. S tou bychom se nejspíš kolébali zase někde u břehu...

- Angličtináři, kteří opakovaně začínají, mají kromě pocitů marnosti i velkou víru v nový posun. Právě s tou je třeba pracovat.
- Chronické začátečníky je v první řadě nutné zbavit pocitu, že „nic neumí“.
- Ze začátku je naprosto dostačující pracovat s tím, co už znají. Toto stávající učivo aktivujeme a upevňujeme, nehrneme nové.
- Dosavadní znalosti některých jedinců bohatě stačí k jejich uspokojivé **komunikační soběstačnosti.**

9. GRAMATICKÁ KÁPÉZETKA

Pojďme si z předchozí kapitoly nejprve připomenout komunikační soběstačnost – je to jazyková úroveň, na níž je člověk už schopen se samostatně vyjádřit o svých momentálních potřebách poté, co si osvojil patřičnou základní slovní zásobu, gramatiku a fráze. Co se gramatiky týče, určitě z praxe znáte zděšení studentů po zmínce o předminulém čase či jiných předčasech a následné „Kolik jich ta angličtina vůbec má?! A to je musím všechny znát?“

Jelikož profesní samozřejmost nás lektorů je **usnadnit studentům cestu za lepší angličtinou co možná nejvíce**, jakékoliv paniky je třeba hned zkraje utnout. Svěřenci nesmí podlehnout nutkání bezhlavě do sebe hrnout učivo, plést si na sebe zbytečné biče a vůbec se v jazyce všelijak utápět. Netřeba dodávat, že o utěšující zásahy volá zejména gramatika, neboť samotné slovo vyvolává zpravidla představu nutné a nudné dřiny trvající nějaký ten rok.

Zde jsou 3 ujištění, která studentům pomohou:

- **Schopnost dorozumět se naštestí není na objemu znalostí závislá.** Jinými slovy, není nutné znát kvanta gramatiky ani lexika, nýbrž posilovat komunikační dovednosti. Stejně jako se nemůže nazývat kuchařem člověk, který sice prostudoval tuny kuchařek, ale nikdy si nestoupnul k plotně, přečtení stohu učebnic nepromění studenta v samostatného mluvčího.
- Zprvu je žádoucí **dostat se na úroveň komunikační soběstačnosti.** Vystačit si klidně i s málem, zato se umět o sebe postarat (říci, co potřebuji, jednoduše, jasně a se slovní zásobou, která je mi blízká a s jejíž výslovností nemusím zápasit).
- Co se objemu potřebné gramatiky týče, obávaného strašáka spolehlivě roznese na kopytech tzv. **gramatická kápézetka** (viz krabička poslední záchrany). Tento pojem je samozřejmě umělý a *kápézetku* jsem si do své praxe vypůjčila k výstižnému pojmenování šesti základních gramatických okruhů, které dle mého názoru bohatě postačují k tomu, aby se student bezpečně vyjádřil o všem, co zrovna potřebuje. Jeho komunikační soběstačnost tedy dokáže zajistit.

A co tedy konkrétně **gramatická kápézetka** obsahuje?

Gramatická KPZetka:

- **přítomný čas prostý a průběhový** (abychom uměli popsat svůj denní režim, zvyklosti, fakta trvalého rázu, a naopak i to, co se děje právě teď a v blízké budoucnosti)
- **budoucí čas** (chceme-li vyjádřit své plány, návrhy...)
- **minulý čas prostý a průběhový** (abychom uměli říct, co jsme včera dělali, jak jsme prožili minulý týden, vylíčili zážitky z dovolené...)
- **modální slovesa** (umím, musím, nesmím atd., abychom uměli požádat a dovolit se o něco...)
- **would, could, should** (chceme-li sdělit, že by něco mělo stát, něco bychom chtěli, mohli nebo měli)
- **předpřítomný čas** (naše třešnička na dortu, nejfrekventovanější čas potřebný v praxi k tomu, abychom vyjádřili, co se už stalo, nebo nestalo, co jsme už udělali a co ještě ne...)

Sami můžete posoudit, do jaké míry povzbudí studenta představa, že mu stačí zvládnout pouze šest „výšlapů“. Ze zkušenosti mohu potvrdit, že zejména věčnému začátečníkovi dokáže toto ujištění dodat zásadní vzpruhu – sebevědomí a úlevu zároveň. O většině kápézetky má už totiž ponětí, proto mu snadno přijde, že při výstupu na Mount Everest je už téměř pod vrcholem...

- V zájmu nás lektorů je usnadnit studentům cestu za lepší angličtinou co možná nejvíce.
- Schopnost dorozumět se není na objemu znalostí závislá. Toto ujištění dodá mnohým sebevědomí a uleví případnému nutkání bezhlavě do sebe hrnout kvanta učiva.
- K základní a přitom uspokojivé komunikační sebeobsluze postačí šest gramatických okruhů.

10. BEZUČEBNICOVÁ VÝUKA

V poslední době se můžeme setkat s pojmem *bezučebnicová výuka* nebo také *výuka bez učebnic*. Název bezpochyby vybízí k zamyšlení, jaký význam má učebnice v kurzech a zda vůbec lze výuku bez této opory zdárně realizovat. U studentů může *bezučebnicová výuka* vyvolávat lákavou představu jakési další ultraoriginální metody a zvědavost, jak takový kurz probíhá. Naopak lektorovi se pravděpodobně přitíží. Dobrá, ale co přípravy na hodinu? Znamená to snad shánění materiálů po všech čertech, nebo dokonce sepisování vlastních? Nemá potom takový typ kurzu sklon k chaotickému průběhu?

Hned zkraje nutno dodat, že *bezučebnicová výuka* je název trošku zavádějící, neboť může zavánět nadřazenou dehonestací knih. Nenechme se ale strhnout dojmem, že papírové učebnice jsou již *out* (včetně těch, kteří je používají). V žádném případě. Celá podstata tkví v **aktivaci studenta a jeho mentálního odpoutání se od papírů**.

Jsou tedy **typy kurzů, kde probírání z učebnice není stěžejní**, či dokonce žádoucí. Nejčastějším příkladem budiž kurz chronických začátečníků. Je-li lektor šikovný, „vybičuje“ studenty k potřebným výkonům vlastními nápady mnohem efektivněji, aniž by použil knihu. Naopak na prostý začátečník si učebnici rád pořídí. Preferuje ucelený soubor nových informací, které mu jsou předkládány v logickém sledu a lépe mu umožní proniknout do povahy jazyka. Učebnice pro něj představuje pevné vodítko, a hlavně – proti gustu žádný dišputát. No a co si budeme povídat, vodítkem, doslova parťákem, je i pro nás lektory, obzvláště co do náročnosti příprav na hodinu.

Zda si tedy učebnici do kurzu pořídít, nebo ne, je **vždy na aktérech samotných** – tedy na studentovi a lektorovi. Rozhoduje i cíl společného snažení v daném období. Například: Paní se poptává po individuálce poté, co jí nadřízený schválil dotaci 60 vyučovacích hodin. Zadáni je v tomto případě angličtina pro pracovní účely, tudíž se očekává, že po vyčerpání kurzů bude dotyčná schopna představit svou profesní náplň, podat stručný profil firmy a bezpečně se orientovat v gramatických jevech potřebných k tomuto účelu. Aktivitu tedy zaměříme především na neustálý nácvik komunikačních dovedností a průběžné doplňování potřebných frází, přičemž se neobejdeme bez *can, could, would like to* a jim podobných.

Klasická učebnice s typickými tématy, jako je bydlení či nakupování, by nám v tomto případě moc užítu nepřinesla. Koneckonců i ty kvantifikátory dokážeme studentům uspokojivě připomenout sami, i bez výkladu v učebnici.

Výukových metod jsou mraky, stejně tak učebních stylů lektorů, kteří si stojí za svým, že právě takto to dělají nejlépe. Jazykový kurz, to je koneckonců jen hra o dvou hráčích. A student? Ten má naštěstí vždy na výběr. Moje přesvědčení o tom, co by bylo pro studenta nejlepší, ještě nemusí vyústit v jeho spokojenost. Kdysi jsem – v dobré víře, že pán ušetří za učebnici a já mu vyberu to, co je pro něj nejdůležitější – nosila do hodin své vlastní materiály. Po pár týdnech mi podrážděně řekl, že žádné papíry nechce, moje výuka mu přijde neucelená a kdy že už konečně pojedeme z učebnice. Chce ji studovat a dělat cvičení. Ano, na stejnou písničku tancuje každý jinak. Zpětně také soudím, že pánovi chyběla koncepce a vidina – náčrt alespoň hlavních bodů, co se v daném období naučí, o čemž jsem tenkrát neměla moc ponětí a došla k tomuto později.

- Pro začátečníky bývá učebnice skvělým vodítkem.
- V některých typech kurzů není učebnice žádoucí. Můžeme se setkat s pojmem *bezučebnicová výuka*, kdy lektor přímo posiluje konkrétní jazykové schopnosti studenta.
- Pořízení učebnice je spíše individuální, přičemž hraje roli cíl snažení v daném období.

11. MOJE VÝUKA BEZ UČEBNIC

Tak, jako má každý lektor svůj styl, má i svou *výuku bez učebnic*. Pro mě osobně představuje **přímé zkoušení si**, zda to již dokážu říci a druhý mi rozumí. V hodinách se vítáme, obsluhujeme, zveme na akce, omlouváme, vymlouváme, reklamujeme a tak podobně. Jsme tedy spíše akční. Používáme při tom různé věci a komentujeme vše, co zaujme naši pozornost – nové hodinky někoho z přítomných, probíhající opravu chodníku před budovou, rozbitou rychlovarnou konvici... Mimochodem, tu jsme

v rámci kurzu „reklamovali“ už několikrát, protože pokaždé s ní je nějaký problém: jednou je vadná šňůra, podruhé se nedovírá víko, jindy se zase sama nevypne, i když už voda vaří... No, je s tou potvorou pořád práce! I na svazek již nepoužívaných klíčů se dá nabalit několik užitečných slovních spojení: *nechat si udělat klíč, nepasuje do zámku, zapomenout klíče v kanceláři, čím je tento?* aj. A opět vymyslet pár *roleplays*...

Když se nad tím zamyslím, těžko si už dokážu představit, že bych například téma *Injuries (Zranění)* probírala bez své prošlé autolékárničky. Ano, tušíte správně. Právě tato maličkost totiž dokáže ve výuce navodit vítaný pocit autenticity a nejlépe vštípit slova jako *náplast, obvaz* a *nůžky*. Již nepotřebná věc tedy našla nové uplatnění. No a lze si i snadno představit, kolik nadšení dokáže vyvolat nejen v dětských kurzech. Přesně tak, i my dospělí se necháme rádi obvazovat... Také netřeba dodávat, že pohrávání si s jejím obsahem přímo vybízí k dalším výrazům jako *apply on the cut, take it off, stop bleeding*. S náročnějšími studenty můžeme dojít až k *roleplay* s dopravním policistou: „A víte o tom, pane řidiči, že máte prošlou autolékárničku?“

Hraním si a zapojením tematicky relevantních předmětů trénujeme angličtinu takřkajíc **na vlastní kůži** (jako se přirozeně učíme čemukoliv dalšímu). Každou situaci nacvičujeme opakovaně. Napoprvé si ji studenti ozkouší, napodruhé mají z jejího zvládnání lepší pocit a po třetím výkonu si už většina připíná pomyslnou medaili. Kromě toho, že se studenti v těchto hrách maximálně činí, můžeme upozorovat, že během nich vůbec nepřemýšlejí o tom, zda podávají bezchybný výkon. Neupínají se na něj zkrátka tak jako v klasické škole, z níž jsme většinou zvyklí být až moc perfektní (správně vyplnit test apod.). Tady, při formě pokus omyl, nám žádné hodnocení nehrozí. Maximálně se zde můžeme přiučit, jak odbourat strach a stud z toho, že uděláme chybu.

Jelikož si lidé chtějí nejvíce trénovat **zvládání různých situací** z běžného života, nejlépe k tomuto účelu slouží všem známé *roleplays*: vy jste host v restauraci, pan Pepa bude číšník, kterému potřebujete sdělit změnu objednávky. Nebo: Já jsem vaše sousedka, od které chcete pohlídat přes víkend psa. Dejte mi instrukce, čím ho krmit, kde najdu vodítko, co má pejsek rád, a když už u vás budu, zda mám případně i zalít skleník. A takto bychom mohli vymýšlet donekonečna. Pomocí *roleplays* tedy můžeme situace simulovat, jako by k nim skutečně došlo, a to v libovolných va-

riantách: jednou je číšník ochotný, podruhé až velmi nepříjemný, jindy voláme majiteli psa, že jedeme k veterináři, protože chudák nic nežere (pejsek pochopitelně). Zkrátka, výchozí stav lze rozvést do nesčetně různých situací.

Když se ohlédnu na posledních pět let, musím přiznat, že učebnici jsem za tu dobu využila minimálně. Je to ale tím, že mi rukama procházeli spíše chroničtí začátečníci a pasivní angličtináři, díky nimž mi přibyla nejedna krabice se zdánlivě již neupotřebitelnými věcmi, ale i spousta veselých a rozhodně nezapomenutelných zážitků...

- Podněty k mluvení se nabízejí všude kolem nás. Stačí jen pozorovat.
- Výuku dokáže **velmi** zpestřit zapojení různých předmětů.
- Maximum aktivit můžeme vykřesat i díky *role-plays* a jejich rozvíjení do nesčetně různých situací. Při nich ztrácejí studenti ostych a strach se projevit i s chybami. Nesoustředí se na výkon a jsou uvolněnější.

12. (M)UČENÍ S UČEBNICÍ

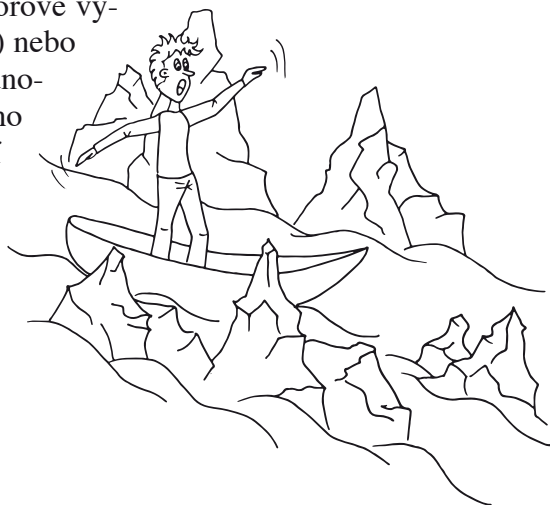
Učebnice je bezesporu skvělá opora i zdroj informací a motivace, lehce se však může změnit v tíživý opak, je-li posazena na pomyslný trůn a vše se motá kolem ní. Proto pokud vyučujeme z knihy (ať už pracujeme ve státním školství, nebo ji daný kurz či seminář prostě vyžaduje), je rozumné k jejímu obsahu přistupovat **selektivně**. Učebnice není cíl, ke kterému bychom měli vzhlížet, a naše angličtina přece nestojí pouze na jejím obsahu. Pak místo o učení jde doslova o mučení studentů.

Za typickou situaci lze označit výuku vedenou ortodoxně založeným lektorem nebo lektorem, který teprve sbírá zkušenosti a lpí na tom, že dokud se určitá část kapitoly **bezzvadně** nezvládne, nepojede se dál. Jenže ne všechny jevy v učebnici jsou na první (a někdy ani na několikátý) pohled sympatické. Klasické pseudoútesy, na něž může student narazit a které pošlou motivaci ihned ke dnu, jsou určování času s *quarter past*

a *quarter to, some/any/no*, tázací dovětky apod. „Je opravdu nutné se tím teď zabývat? Domluví se i bez toho?“ Samozřejmě že se všichni **vždy domluvíme!** To, co se nám momentálně jeví jako těžko stravitelné nebo není až tak nezbytně nutné znát, stačí prozatím zmínit informačně, případně přeskočit. Důležitější je plout dál na vlně motivace. Žádné útesy, žádné brzdy!

Osobně proto studentům říkám: „**Tvořte si svou vlastní angličtinu a naučte se parafrázovat.** Neustále vám vypadává slovo *scared*? Vybodněte se teď na ně. To, že máte z něčeho strach, dokážete vyjádřit i bez něj. Nelíbí se vám slovo *outskirts*? Použijte snadněji zapamatovatelné *periphery*, nebo ještě lépe – opište to opačným významem (*not in the centre*). Učte se slovíčka, která využijete a jsou vám blízka. A místo memorování volte slovní obměnu. Je to velmi účinná taktika, jak si pojmání jazyka zjednodušit. Vyjádříte vždy to, co chcete – bez zdoluhavého vzpomínání si na konkrétní slovo. A koneckonců, vždyť to slovo zatím ani nemusíte znát.“

Ať se tedy student snaží pojmut jakýkoli jev, měl by vědět, proč se jím zabývá a k čemu ho bude potřebovat. Pokud plně procítí jeho význam, použije jej spontánně a bez přemýšlení v momentě, kdy bude třeba. Ano, například k vyjádření budoucnosti se hodí znát rozdíl mezi *will* a *going to*. Nicméně opět: ustrne-li student i napotřetí na jejich rozdíl, empatický učitel vycítí, že je nesmysl tlačit na pilu a svěřence na chvílku „odkloní“. K rozptýlení se výborně hodí idiomatická spojení (*to start from scratch, a hot potato* aj.), hovorové výrazy (*a freak, chatty, loaded...*) nebo výrazy ze sociálních sítí. Jedno-duše „přidáme špetku voňavého koření“. Stačí dva tři slovní obraty a zdeptaný student ihned pookřeje. Učitel – to je především taktik a motivátor!

- Učebnice není cíl. K jejímu obsahu bychom měli přistupovat selektivně.
- Tvořit si vlastní angličtinu slovíčky a gramatikou, kterým student rozumí, je přirozená cesta přinášející uspokojení. Naučte své studenty parafrázovat.
- Lpění na probrání „povinných“ jevů, které se studentům zdají v danou chvíli těžko stravitelné, vede k demotivaci.

13. MLUVIT, MLUVIT, MLUVIT

S námi bude mluvit každý, My vás rozmluvíme a další podobná ujištění a motta, kterými se v posledních letech snaží jazykové školy přilákat klienty, cílí pochopitelně na tu nejhlavnější potřebu lidí, na schopnost dorozumět se. Ono, s touhou lépe číst či psát přijde málokdo.

Rozmluvit klienty – to je idea, které lze jen fandit, a byla by rozhodně škoda, pokud by se ambice a snaha nesetkaly s očekáváním. Nicméně že i k tomu může dojít, si pojďme přiblížit na příkladu lektora s krásnou angličtinou a výbornými řečnickými schopnostmi, který zrovna sedí nad přípravou konverzační hodiny. Chystá se rozmluvit klienty:

„Ok, všichni jsou řidiči a chtějí se bavit o řízení. Připravím si tedy otázky,“ rozvrhne si a pustí se do práce. Se seznamem dvaceti dotazů se poté vrhne na skupinu šesti lidí a popořadě se jich začne ptát: *Who's the best driver in your family? When did you learn to drive? Have you ever had a car accident?* A tak podobně. Konverzace se však rozjíždí velmi ztuha. Nikoliv proto, že někteří třeba řízení až tak neholdují. Na tom by ostatně nebylo nic špatného, nelze se zavděčit všem. Spíše se jim nemusí zamlouvat styl přímého dotazování, a hlavně zápasí s pocitem, že nebyli na téma dostatečně připraveni. Mají myšlenku, kterou chtějí sdělit, ale loví v paměti slovíčka. **Zrovna teď** nemohou najít **to správné slovo**. Lektor se pochopitelně snaží pomoci a nahonem předsouvá *vyhnout se, na poslední chvíli, narazit do...* atd., aby student mohl dokončit vylíčení hrůzného zážitku na silnici. Někteří proto svou původní ideu nakonec raději přetaví do co možná nejstručnější podoby, aby nezdržovali ostatní.

Nabízí se ovšem otázka, zda takovéto vymáhání rozpačitých odpovědí nepůsobí spíše jako výsledek podezřelých po autonehodě. A zda netrpělivé čekání na to, až se opět jeden po druhém vyzpovídají ze všech svých přestupků, nepřipomíná dokonce samotný dopravní incident.

I v případě tematické diskuze platí staré známé *méně je více*. Ubíjející rutinou totiž nemusí zavánět jen procvičování typu překlad na A4, ale i zdolávání dlouhého seznamu předvídatelných otázek, kdy už někde v polovině přejde většinu přítomných chut' *mluvit, mluvit, mluvit*. Lektori mohou být touto skutečností nemile rozčarováni. Vždyť udělali pro kurz maximum. Připravili si dostatek otázek, aby vystačily na celý učební čas, všem dali prostor se projevit, a stejně se jejich úsilí nesetkalo s nadšením. **Forma zde zabila téma.** Naši studenti „se přejedli“, někteří nudili a možná i paradoxně odešli s pocitem, že se ke slovu vlastně ani moc nedostali.

Co tedy s tím? Jak si to připravit lépe? Stačí dvě malé úpravy:

1. Nejprve oprášíme slovní zásobu k tématu, aby ji dotyční nemuseli lovit během diskuze a měli vše hezky po ruce. Během chvíle, kdy si společně „servírujeme“ potřebná slova, se naši řidiči už pomalu zahřívají a v duchu připravují k jízdě. Mimochodem, všimla jsem si, že mnozí snad mají tuto fázi raději než následné sdílení zážitků mezi sebou.
2. Studenty rozdělíme do skupin (dvou, nebo více, záleží na velikosti osazenstva). Každý se tak dostane ke slovu častěji a bez čekání, než se v daném kole opět všichni do jednoho vymáčkou. A zároveň tím umožníme studentům se vyjádřit k tématu dle své libovůle. Další neméně důležitý princip, který se lektorovi podařilo zazdit tím, že zvolil přímé dotazování a kladení otázek popořadě. I to mohlo koneckonců přispět k tomu, že se někteří v diskuzi na téma Řízení nemohli rozjet naplno.

Mluvit – zní to tak prostě, a přesto se nemusí vždy zadařit. V další kapitole si ukážeme, že podněty k mluvení se nemusí omezovat pouze na témata, ale studenti se mohou krásně rozparádit i v rámci probírání gramatiky a opakování slovní zásoby...

- Do konverzačních hodin nestačí jen seznam otázek, jak se mnozí domnívají.
- Stejně jako vhodné téma je důležitá i forma - jak studenty do debaty zapojit.
- Aby konverzace „měla kule“, nejprve si společně naservírujte potřebnou slovní zásobu.

14. JÁ, JÁ, JÁ A VŠECHNO O MNĚ

Skvělá jazyková výbava ještě nemusí zaručit, že onen vyučující dovede připravit hodinu, ve které se jeho studenti projeví spontánně a naplno. Ostatně, jak uvádí profesor Jeremy Harmer, v moderních vyučovacích hodinách nemá lektor roli přednáškovou, ale spíše organizátorskou a moderátorskou.

Studenti chtějí *mluvit, mluvit, mluvit*, a to v každém případě. Jak tedy na to? Jak nejlépe zorganizovat výuku, při níž docílíme **autentického a nenuceného vyjadřování všech zúčastněných**? Hlavní předpoklady, nebo chcete-li zásady, jsou tři:

- Volíme materiály a podněty, které jsou osobně zaměřené (student chce mluvit o sobě).
- Snažíme se nezahltit množstvím podnětů (student potřebuje co nejvíce vlastního prostoru; přemíra povinných nebo irrelevantních zadání může mít opačný účinek a v krajním případě vyznít i manipulativně).
- Nic není povinné (ochota projevit se v kurzu závisí pouze na li-bovůli studenta).

Pojďme nejprve **zvolit téma**. Bude dostatečně atraktivní, aby vyprovokovalo studenty ke sdílení myšlenek a názorů? A je v případě skupinového kurzu chytlavé pro všechny – bez toho, aby někteří jen znuděně přihlíželi hrstce nadšenců? Naše přirozená vlastnost je mluvit o sobě a všem, co je nám blízké (pocity, zážitky, plány). I kdyby se klient pokaždé dožadoval

debaty o historických autobusech a jízdních řádech, je to jeho téma a byla by škoda je nevyužít. Mluví? Mluví. Tak proč mu podsouvat jiné podněty, byť z mého pohledu pro rozvoj jeho nynějších dovedností užitečnější, které by mi ale stejně po pár minutách otráveně shrnul ze stolu? Podobně naivní by bylo očekávat, že skupina projektových manažerů zvedne tři mexické vlny nad článkem o začínajícím podnikání jakési švadlenky z Manchesteru. Učební čas budou chtít raději využít k tomu, aby si seřadili profil společnosti, včetně popisu současných aktivit a plánů do budoucna. To se jim určitě hodí víc než dojímaní se nad fiktivními příběhy. Studentovo otrávené *I don't know. Maybe.* je zpravidla jasným znamením pro nás, že jsme se s tématem zrovna moc netrefili.

Témata pro inspiraci:

LEARNING LANGUAGES: Most effective ways of learning foreign languages; My English learning history; My learning habits

GIFT GIVING: Popular Christmas presents, birthday gifts, gag gifts etc.

MISHAPS and BREAKDOWNS: fall over, spill something, take something by mistake etc.; Have you ever been in similar situations?

MASS MEDIA: The power of media; Newspapers – broadsheets and tabloids, TV, radio, Internet etc.

TELEVISION: TV channels; Commercial breaks; My favourite programme; TV news, soap operas, talent shows etc.

THE INTERNET: Searching for information; Communication; Online shopping

MOBILE PHONES: Chat, games, applications etc.; Mobile phone addiction

SOCIAL NETWORKS: Facebook, Twitter, Instagram etc.; Facebook and friendship; Dangers of social media for teens

FAME: Pros and cons of being famous; Celebs and paparazzi; Child stars

JOBS: Job search; Successful job interviews; Self-employment

TIME MANAGEMENT: Tips for managing your time wisely

FOOD: Food and drink idioms; My eating habits; Vegetarians, vegans, raw food; Food bloggers; Zdeněk Pohlreich; Food additives and allergy; Obesity

EATING OUT: Restaurants; Complaints in a restaurant; Fast food and takeaways

MONEY: Money expressions; Household budget; Energy-saving tips for homes

SHOPPING: Quality of food in supermarkets; Hazards of online shopping; Product complaints; Black Friday and other sales

PEOPLE: Relatives; Neighbours; Bosses and colleagues; Good and bad manners; Family sessions; Small talk

PARENTS and CHILDREN: Raising children; Bedroom culture; Teen problems; Children and money

LOVE and RELATIONSHIPS: Single vs. married life; Dream partner; Speed dating; Gender gap; Weddings

HUMAN BODY: Appearance; Body idioms; Beauty obsession and Cosmetic surgery; Tattoos

FEELINGS, EMOTIONS, MOODS: How do you feel today?; Happiness and laughing; Stress and anxiety; Fears and phobias

HEALTH and ILLNESS: Colds and flu; Injuries; Keeping fit; Alternative medicine; Mental health; Wellness and spas

SPORT: Jogging, yoga, skiing, cycling, hiking etc.; Workout in gyms; Adrenaline sports; Kids and sport

CLOTHES and FASHION: Shopping for clothes; Wardrobe cleanout

LIVING: Flat vs. family house; Furniture and decorations; Easter, Advent and Christmas decorations

GOOD TASTE and BAD TASTE: in clothes, in home furnishings

GARDEN and COTTAGE: Gardening and seasonal jobs; Planting herbs

SCHOOL and EDUCATION: My best and worst teachers; Grading system in schools; Alternative schooling

BOOKS and READING: Classic books vs. e-books; Children's books

TOWN: My hometown; Cultural events in town; Transport

TOURISM and SIGHTS: My best holiday ever; Going abroad – travel arrangements

CINEMA and THEATRE: Film review; Play review

CARS and DRIVING: My driving experiences; Driving school; Traffic in towns; Police and traffic violations; Road accidents

PEOPLE IN NEED: Homeless people and beggars; Charity, charity organizations, benefit concerts, volunteering, scam charities etc.; Hospice vs. home care

SMOKING: Smoking ban in pubs and restaurants; Quitting smoking

MYSTERIES: Crop circles, UFOs, Stonehenge etc.

FESTIVALS and TRADITIONS: The importance of traditions; Customs and traditions in my country – food, symbols, festivals etc.; Karlovy Vary International Film Festival; Velká pardubická steeplechase; Advent markets

CRIME: Breaking the law – minor and serious crimes; Prison sentences – effective punishment for criminals?; Crime prevention; Using guns in self-defence; Capital punishment

NATURAL DISASTERS: floods, tsunamis, hurricanes, earthquakes etc.; Charities and Donations

NEW YEAR RESOLUTIONS: the chance to change our mindset

Nicméně i když máme „silné“ téma, je ještě předčasné vztyčovat vítěznou vlajku. Na řadu přichází **forma** – jak celou diskuzi navodit a všechny přítomné do ní zapojit. To, že je forma stejně důležitá jako téma, vyplynulo již z příkladu v minulé kapitole, kdy se šestice studentů snažila přispět svou troškou k problematice *My driving experience*. Použijme tedy stejné téma, ale místo seznamu otázek jim nyní zkusme předložit tematický **True or false sheet**:

Ukázka č. 3 – Tematický True or false sheet (My driving experience)

MY DRIVING EXPERIENCE 1. I am the only driver in my family. 2. I only recently passed my driving test. 3. I don't like driving on busy motorways. 4. I have never had a car accident. <i>Are these sentences true or false for you?</i>	key words: to get driving experience; to avoid driving to do a driving school; an instructor; to get a driving licence; to pass a test/ to fail a test; to resit/redo a test a stressful journey; rude and careless drivers; heavy traffic; traffic jams; diversion; to overtake; a slow/fast lane to crash, to run into; to hit sth/sb; to injure sb, to get injured
---	---

Čtyři věty, které odstartují konverzaci zaručeně. Všechny začínají slovem „já“, nicméně student si může vybrat, která tvrzení chce okomentovat. Pravá strana s klíčovými výrazy pak slouží k naladění se na téma a nachystání si slovní zásoby potřebné k akci.

Hlavní výhoda **True or false sheets** je jejich snadná obměnitelnost – co do tematického zaměření (*Eating habits, Learning experience...*) i podle toho, o jaký kurz se jedná (jazyková pokročilost, velikost skupiny apod.). To, že je nemusíme využít pouze jako startér k tematické konverzaci, ale že si lze v tomto formátu připravit i procvičování gramatiky, ukazují ná-

sledující dva příklady. První je zaměřen na trénování složenin se *some*, *any*, *no*, druhý na gerundium versus infinitiv.

Ukázka č. 4 – Gramatický True or false sheet (Složeniny se some/any/no)

ANYTHING, NOTHING...

In each sentence underline all the negative expressions:

1. I don't know anything about the history of England.
2. I have nothing to eat in my bag at the moment.
3. I've never bought anything in an e-shop.
4. I'm not planning anything special for this weekend.
5. I can't think of anything good about vegetarianism.
6. I don't remember anything from the last lesson. ☺

Are these sentences true or false for you?

Ukázka č. 5 – Gramatický True or false sheet (Gerund vs. infinitive)

GERUND vs. INFINTIVE

Fill in the right form of verbs:

1. When I was a child, I wanted (be) a circus artist.
2. I urgently need (buy) a new winter coat.
3. I'm thinking of (start) a new business.
4. I sometimes imagine (be) awfully rich.
5. I am afraid of (drive) on motorways.
6. I love (try on) clothes in shopping centres.
7. I am good at (listen) to people.
8. I'd like (speak) English perfectly.
9. I don't feel like (study) English today. ☺

Are these sentences true or false for you?

Z těchto dvou ukázek plyne, že studenty není nutné zahrnout hromadou papírů, testů, ubíjejících překladů a tak podobně. Jeden lísteček může splnit dva účely zároveň – procvičit konkrétní gramatický jev i vybídnout studenty k mluvení tím, že se pokusí jednotlivé věty okomentovat (všechny, nebo jen ty, které chtějí). Obdobně fungují různé jednoduché **osobní doplňovačky**.

Ukázka č. 6 – Complete the sentence sheet (Past tense simple)

PAST TENSE SIMPLE

Complete these sentences:

When I was a child, ...

When I finished my studies, ...

When I was 18, ...

When I started working for this company, ...

When I got to work yesterday, ...

Ukázka č. 7 – Complete the sentence sheet (ing form)

ING FORM

Complete these sentences using a verb in ing form:

I like...

I don't mind...

I dislike...

I hate...

S doplněnými větami lze dále různě pracovat a vykřesat tak z aktivity maximum. Studenti si třeba vyplněné lístečky vymění a zkusí si interpretaci 3. osoby jednotného čísla (např. *Eva likes eating out. She doesn't mind cooking for a lot of people...*). Poté si mohou navzájem klást další

otázky (např. *What's your favourite place to eat out? What meal do you make most often?*)

Studenty neustále povzbuzuji k mluvení: „Jakákoliv věta, kterou vyprodukuje, se počítá. Je to vaše ovoce. To, co už umíte říci nebo napsat. Nebojte se samostatně tvořit.“ Tomuto účelu výborně slouží tzv. **Question sheets**. Na první pohled opět primitivní lístečky, dá se však s nimi skvěle vyhrát. Nejprve studenti formulují otázky, ty v druhé fázi položí sousedovi a zaznamenají si jeho odpověď (v případě individuálního kurzu jsem partnerem dotyčného já, tudíž vymyslím otázky také). Třetí krok je opět interpretace 3. osoby jednotného čísla. Pokud jsou studenti naladěni na ještě jednu extra aktivitu, mohou odpovědi, které je nejvíce zaujaly, rozvést v další dotazy.

Ukázka č. 8 – Question sheets

Příklad č. 1 – *Question sheet* na tázací zájmena, se kterými studenti nejčastěji bojují. Zájmena si takto zafixují lépe než pouhým memorováním.

YOUR QUESTION	YOUR PARTNER'S ANSWER
Who...?	
What...?	
When...?	
How...?	
Where...?	

Příklad č. 2 – *Question sheet* na souhrnné opakování gramatiky. Může být zadán libovolně, nebo zaměřen tematicky (např. vytvořte otázky na téma *Calling people and my mobile*).

YOUR QUESTION	YOUR PARTNER'S ANSWER
DO YOU...?	
DID YOU...?	
CAN YOU...?	
DO YOU HAVE TO...?	
WOULD YOU LIKE TO...?	

Nesporná výhoda všech těchto lístečků je jejich materiální nenáročnost a snadná obměnitelnost (kdykoliv dle potřeby). Obzvláště **Question sheet na tázací zájmena** je vyloženě univerzální – lze jej použít v kurzu začátečníků k tvoření jednoduchých wh otázek (*Who is your best friend? What do you usually do after work?*), se studenty, kteří právě probrali minulý čas (*Who did you meet at work yesterday? What did you have for breakfast this morning?*), dokonce i při suplování, jako vhodný *icebreaker*.

- Lektor je zároveň moderátor vyučovací hodiny. Připravuje půdu pro autentické a nenucené vyjadřování všech zúčastněných.
- Studenti se chtějí bavit o věcech jim známých - nejlépe o sobě a okolním dění.
- Konverzace se nemusí omezovat pouze na témata. K mluvení vybízejí i gramatické jevy.
- S osobně zaměřenými lístečky dokážeme vykřesat spoustu různých aktivit.

15. NOVÝ SKUPINOVÝ KURZ A LEKTOROVY PŘEKÁŽKY

„Si děláš srandu, ne? Jak můžeš být po tolika letech ještě nervózní?!“ diví se jeden můj známý. „No, tak trochu, chápej, nový kurz. To vždycky přemítám, jak ho rozehrát co nejlíp.“ Dnes mě čeká nová partička z jedné firmy, a tak si v hlavě promítám možný průběh naší první hodiny. S jakou náladou ta čtveřice asi přijde? A hlavně, co si pro ně připravit – obrázky, nebo kartičky?

Nový kurz je vždy výzva, během níž si důvěru a sympatie získáme hlavně tím, jak obratně dokážeme v prvních minutách uvolnit napětí ze vzájemného očekávání. Stejně jako já mohou nervozitu pociťovat i nově příchozí. Pokud se nejedná o typy, které se vyloženě vyžívají v sebe prezentaci, nejčastější obavy jsou: *co když nebudu rozumět, co když nebudu stačit ostatním, hlavně ať se mě neptá na to a na ono*. Je tedy pochopitelné, že studenti přicházejí na první hodinu s jistou mírou ostychu a zdrženlivosti. **Prolomit ledy a získat jejich přízeň** – to je první překážka, kterou se my lektori chystáme přeskočit.

Možná si ťukáte na čelo, proč běžné navázání osobního kontaktu zbytečně zveličuji přirovnáním k překážce. Víme přece, co se sluší a patří: vzájemný respekt, žádné otázky osobního rázu, žádné přímé dotazování a tak podobně. Proto mě zaráží, že se stále spousta lektorů, a ze zkušenosti nejen ti jazykoví, bez otálení pustí do zahájení stylem: *So, Eva, could you tell us something about yourself?* Tuto otázku bych s prominutím přirovnala k palbě do živého. Chudák paní Eva. Nahonem vybrat takové informace, které je ochotna sdělit ostatním, a nejlépe vymyslet něco duchaplného. Je ovšem možné, že její snahu nakonec zmaří stres z toho, že se má hned zkraje projevovat v cizím jazyce. Zrudlá ve tváři nakonec vysouká dvě věty a je ráda, že to má za sebou a slova se ujme někdo další. Ostatní však paní Evu sotva vnímají. Než na ně přijde řada, zápasí se stejnými pocity. Nabízí se tímto opravdu možnost spontánně na sebe něco prozradit? Vyčte lektor z připravených odpovědí, jak na tom dotyční s angličtinou jsou?

Existuje x jiných způsobů, jak nenuceně vybídnout přítomné k reakci bez toho, aby zaznamenali sebemenší pocit naléhání, či měli dokonce nutkání

uchýlit se při svých odpovědích k autocenzuře. S oblibou používám již zmiňované **True or false sheets** – jednoduché věty osobní povahy. Tento *icebreaker* lísteček představuje nejlepší způsob, jak zabít dvě mouchy jednou ranou: **dotyčné zaručeně rozpovídáte a zároveň zmapujete jejich jazykovou úroveň**. Začátečník si například bude schopen přeložit jednu, maximálně dvě věty, mírně pokročilý porozumí většině vět, které dle své jazykové úrovně okomentuje, pokročilý student podá vyčerpávající odpověď. Lze namítnout, že tvrzení jsou osobní povahy (záliby, denní program apod.), stále však platí, že každý se může vyjádřit dle své libovůle. Gramatické jevy ve větách volím podle pokročilosti příchozích. V ukázce č. 9 se objevuje *přítomný čas prostý* a *průběhový*, *can*, *ing* tvar, *would* atd., hodí se tedy pro začátečníky až mírně pokročilé. Pro pokročilejší studenty můžete připravit těžší věty (viz ukázka č. 10), ale není to nutné.

Ukázka č. 9 – Icebreaker: True or false sheet (verze pro začátečníky až mírně pokročilé)

Are these sentences true or false for you?

1. I love TV serials!
2. I hate celebrating birthdays.
3. I very often travel on business.
4. I can make excellent home-made pizza.
5. I'm going to a shop after this lesson.
6. I'd like to live in the mountains.

Ukázka č. 10 – Icebreaker: True or false sheet (verze pro pokročilejší studenty)

Are these sentences true or false for you?

1. I very often skip my breakfast.
2. I'm tech mad!
3. I'm able to watch TV all night.
4. I've never been to an English speaking country.
5. When I finished my studies, I worked as a shelf filler.
6. I'd like to travel more next year.

Velice často se stává, že těchto šest jednoduchých vět stačí k tomu, abychom prodebatovali celou hodinu. Někdy se dokonce na všechny body ani nedostane. Ze zkušenosti mohu říci, že mě tento materiál nikdy nezklamal. I když se většinou jedná o jednoduché věty, je dobré, pokud nepůsobí stereotypně. Proto každý lísteček opepřím jedním výrazem, který nemusí být studentům až tak známý. Lze se ho však dovítit z kontextu. Např.: *I very often **skip** my breakfast. I'm **hooked on** drinking coffee.* Záměrem je pochopitelně dodat nějaký bonus navíc, podráždít jejich zvědavost, aby studenti neodešli z hodiny s pocitem *nic moc, nuda*.

Komu přijdou lístečky unylé, může věty přeskládat do formátu hry Bingo, která také nabízí nenucené, a možná ještě zábavnější stmelení nové skupiny.

Další vděčný startovací materiál jsou **jakékoliv obrázky** (bohatě stačí vystříhané z časopisů). Rozložím je na stůl a studenti si sami vyberou, který chtějí okomentovat. S ohledem na jejich pokročilost pak mohu klást další otázky a případně rozvádět jejich téma.

Samozřejmě ne každý *icebreaker* je vhodný pro jakýkoliv kurz. Záleží na velikosti skupiny a obsahovém zaměření. *True or false sheets* a obrázky se výborně hodí v miniskupinkách a individuálních kurzech obecné angličtiny. V semináři obchodní angličtiny se sedmnácti posluchači by však moc užitku nepřinesly. Zprvée, náplní kurzu jsou v tomto případě pracovní záležitosti, tudíž informace typu *nejvíc drobí u stolu manžel*

sice pobaví, je ale pochopitelně irelevantní. Zadruhé, bude-li se chtít každý vyjádřit k rodinným zvyklostem, k obchodní angličtině se ten den už nedostaneme. Ve specializovaných kurzech tedy volíme odpovídající obsahové zaměření i pro *icebreaker*. Nicméně opět je cílem zjistit, v co možná nejkratším čase, něco o druhých – a samozřejmě tak, aby to nikoho nestresovalo. Používám např. tyto jednoduché **minisheets** k doplnění (mohou být i kratší, třeba jen čtyři věty):

Ukázka č. 11 – Minisheet k doplnění: My job profile (icebreaker vhodný pro skupinový kurz obchodní angličtiny)

My job profile

Complete these sentences about yourself:

1. My name is
2. I'm a/an (+ job)
3. I work for (+ company)
4. I have been working for (company) for
..... (how long)
5. I'm responsible for
6. What I like most about my job is

Po rozdání těchto lístečků začnou posluchači vyplňovat informace o sobě – do té míry, nakolik větám rozumějí (např. začátečník zvládne pouze první tři body). Tím se nám pomalinku odhaluje jejich jazyková úroveň, obzvláště začnou-li se někteří ozývat, že ne všemu rozumí.

„Paní Evo, jestli máte hotovo, vyměňte si lísteček s Jarkou a vy ostatní, také si prosím prohoďte vyplněné profily. Z nich se nyní ještě pokuste zjistit pár informací o sobě navzájem.“ Druhý krok je tedy sdílení údajů mezi sebou – důležitá mezifáze, která dotyčným poskytne čas, aby se rozmluvili nejprve „nepozorováni“, ještě více se uvolnili a zmírnili svůj ostych. Třetí krok pak může být **dobrovolné** představení se ostatním. „**Kdo bude chtít**, může nám nyní svůj profil představit.“

O stupeň živější formu stmelení nové skupiny nabízí varianta, kdy účastníci vyplněné lístečky vhodí například do košíčku a „svou“ osobu k interpretaci si vylosují. Losování je obecně vždy napínavější a mimoto si o těch druhých více zapamatují. Nicméně, na první hodině opravdu nejde o to, aby si z ní odnesli životopisy ostatních, ale o uvolnění atmosféry.

Další zábavné aktivity jsou různé **minikvízy**, **surveys** apod. Jako nevhodná se naopak jeví jakákoliv zadání soutěžního rázu, která by mohla nahrávat dominantním jedincům ve snaze projevit se na úkor ostatních a tím hned zkraje celý kurz psychicky rozložit. Nejvhodnější *icebreaker* je nakonec ostatně nejlepší zvolit podle toho, jak se nám na první pohled jeví povaha příchozích. Zda jsou trochu jako divočáci, nebo spíše stydlíni.

Závěrem bych k možným „překážkám“ už jen dodala poznámku všeobecné povahy: na rozdíl od individuálních hodin, kde s větší jistotou víte, v jaké míře důvěrnosti si s dotyčným můžete dovolit dané téma probírat, ve skupinovém kurzu je třeba být opatrnější. Mnozí mohou mít za sebou bolestné životní zkušenosti (rozvody, vážné nemoci, finanční problémy apod.), proto i zdánlivě nevinná osobní otázka může představovat krok do prázdné díry.

- Na první hodině hraje nejdůležitější roli zahájení. První pocity z kurzu rozhodují, jak se bude spolupráce dále vyvíjet.
- Zásada číslo jedna: **Vše je dobrovolné**. Záleží pouze na studentovi, k čemu se chce vyjádřit.
- Žádné přímé dotazování a povinné odpovídání.
- Druh *ice-breaker* aktivity volíme podle zaměření a složení kurzu.

16. SUPLOVÁNÍ A DALŠÍ MOMENTY PŘEKVAPENÍ

Je jasné, že běžná pracovní náplň nás lektorů z jazykovek má průběh zcela odlišný od hodin učitelů na základních a středních školách. Zatímco

školní osnovy předepisují jednu sadu učebnic pro celý ročník, my jsme doslova otroky příprav na různé typy kurzů, navíc s odlišnou jazykovou pokročilostí.

Taktéž běžný pracovní den nelze srovnávat. V pondělí začínáte individuálkou, ve které pán pochytává základy obchodní angličtiny, následuje konverzace pro pokročilé, po polední pauze příběhne skupina pátáků, se kterými upevňujete učivo základní školy, a pracovní den zakončí tandem chronických začátečníků. Před odchodem domů je však třeba si ještě nachystat materiály na úterní kurz odehrávající se v prostorách firmy, kam zamíříte následující den hned zrána. Ve středu je pomalu čas chystat se na páteční přípravku k FCE, které předchází dvě individuálky. Celý pátek už našťěstí probíhá v učebně.

O jednotvárnosti a nudě se v této profesi mluvit nedá. V první řadě je třeba být **ohebný a přizpůsobivý, i co se prostředí týče**. Obzvláště v komerční sféře, kdy vám není pokaždé dopřáno pracovní pohodlí v podobě prostorné učebny s věrnou tabulí. Zkrátka si sbalíte své propriety a utíkáte na kurz do firmy. „Omlouváme se, ale zasedačka je zrovna obsazená,“ je situace, ke které často dochází. Nezřídka i s dodatkem: „Pro dnešek se budete muset spokojit s archivem.“ Tam samozřejmě kromě kvalitního osvětlení postrádáte hlavně flipchart, na kterém jste zrovna dnes chtěli přiblížit zapeklitost výrazů *already*, *not yet*, *still*. Ale aspoň sedíte. No, spíš se mačkáte u rozviklaného stolečku. Ze zkušenosti nicméně mohu potvrdit, že i ve strojovně u ponku či v zásobárně krmiva pro africká zvířata se učit dá.

Různá alternativní prostředí mě vycvičila a nakonec přiměla k tomu, vytvořit si tzv. **základní arzenál** – složku s nezbytnými gramatickými přehledy a univerzálními materiály. Je to, lidově řečeno, takový můj přenosný vercajk, vhodný zejména pro výuku mimo učebnu. Jednoduše ho popadnete a běžíte do terénu. Navíc zachrání i nejednu nečekanou situaci. Například když onemocní jeden z kolegů a vy si mrknutím oka píšete do diáře kurzy nadplán. S nimi ale samozřejmě ani minutu navíc na přípravu. S touto složkou tedy ušetříte nejen čas, ale i stres z toho, nahonem něco vymýšlet. Jsou to zkrátka vděčné materiály, po kterých můžete kdykoliv sáhnout a odkráčet z kurzu se *standing ovation*.

Co obsahuje **můj základní arzenál**?

- **zásobu univerzálních lístečků k vyplnění vlastními nápady:** osobní doplňovačky, *Question sheets*, *Complete sheets* apod.
- **lístečky podněcující konverzaci:** *True or false sheets*, *Survey sheets* apod.
- **quick grammar warmers:** krátké kvízy, které udržují studentovo povědomí o gramatických zákonitostech.
- **základní gramatické přehledy:** Hodí se zejména v případě, kdy je třeba vysvětlit nové učivo v podmínkách bez vizuálních pomůcek, nebo když se vám prostě nechce již popadesáté kreslit jeden a týž přehled. Jednoduše vytáhnete potřebnou kartu z desek a už to sviští. Práce a čas ušetřeny. Gramatické přehledy mám po ruce neustále. Studenti totiž často potřebují daný jev jen připomenout. A to pak stačí zamávat jim danou kartou před očima a jsou zpět v obraze.
- **hru Bingo** (někdo ji zná pod názvem Hidden word): Zábavná aktivita hodící se právě pro nenadálé okamžiky, jako jsou suplování, nebo k vyplnění zbytku hodiny, kdy již studentům vypovídá pozornost. Mám ji připravenou ve třech jazykových úrovních. Baví jak začátečníky, tak pokročilé.
- **pár obrázků** nejen pro případ nouze nejvyšší: Bohatě stačí obrázky vystřižené z magazínů. Důležité je, aby byly rozmanité a každý si mohl vybrat dle své chuti a pokročilosti. Netřeba se bát ani obrázků kontroverznějšího charakteru – ty ocení zejména

komunikačně náročnější studenti (tetovací studio, Prague Gay Parade apod.).

Ukázka č. 12 – Quick grammar warmer: Go to the sea

GO TO THE SEA – Which sentences are correct?

- a) We like going to the sea in summer.
- b) Every summer we go to the sea.
- c) Last summer we did go to the sea.
- d) We are going to the sea this summer.
- e) We never go to the sea in summer.
- f) This summer we would like to go to the sea.
- g) Last summer we didn't go to the sea.
- i) We would like going to the sea this summer.
- j) Are you going to the sea every summer?
- k) We can't to go to the sea this summer.

Ukázka č. 13 – Bingo

Bingo

Choose a word from this table. Explain the meaning of the word to your partners for them to guess. Take turns with your partners.

onion	sock	helmet	lettuce
chameleon	wallet	tattoo	waterfall
shoe	mask	sand	zebra
policeman	ice cube	scar	wave
desert	Greece	lipstick	thief

Tip pro megakreativní lektory: lze si vytvořit i Bingo obrázkové, kde místo slov vložíte do tabulky obrázky. Tím tato varianta navíc vybízí studenty k tomu, aby si nejprve vybavili anglický název.

Pozn.: Pro všechny hry platí, že v mnohačetných kurzech je efektivnější pracovat v miniskupinkách.

Na závěr si neodpustím jednu výbornou matici v podobě **Short stories extracts**. Opět jednoduchý a ekonomicky úsporný materiál, vhodný právě do mnohačetného kurzu. Běžně se hodí k procvičení minulého času nebo při psaní krátkých příběhů v přípravných kurzech k FCE (*telling short stories*). Jelikož vybízí k tvoření vět, lze jej zároveň použít i jen tak pro zábavu v kurzech suplovacích. Nastříhané věty rozložím na stůl a nechám studenty vybrat, které téma je přitahuje nejvíce a chtějí na ně vytvořit příběh. Ti, kteří nemají ambice tvořit krátké vyprávění o šesti až deseti větách, vymyslí pouze jednu větu před zvoleným výňatkem a jednu dvě věty po něm. Slohově zdatnější jedinci se naopak mohou bez otálení pustit do kompozice eseje.

Ukázka č. 14 – Short stories extracts

... We looked around and saw a...

... The car stopped and the driver got out of the car...

... The music was so loud that I couldn't hear a word...

... The girl said: "You really are my guardian angel!"...

... All my colleagues were dressed in colourful costumes...

... She was sitting on the pavement and trembling with fear...

- Lektor je nucen se neustále přizpůsobovat, i co se prostředí týče.
- Časově náročné a mnohdy vyčerpávající jsou zejména přípravy do hodin. Vytvořte si proto speciální složku univerzálních a vděčných materiálů.
- Univerzální a ekonomicky nenáročné lístečky ušetří spoustu času při přípravách do hodin, zejména těch nečekaných.

17. ŽIVÁ HODINA A TŘEŠNIČKY

Každý kurz má svou specifickou povahu, kterou utváří právě jeho osazenstvo. Zatímco hodiny s partou starých známých probíhají tak nějak samovolně, nová skupinka, která se teprve otkává u *roleplay*, si pochoptelně žádá větší dávku empatie a promyšlenost aktivit. Podobně jako firemní kurzy, kde je lektor doslova podroben zkoušce profesionality a diplomacie, neboť se v nich navíc promítají pracovní vztahy zúčastněných. Co se proměnlivosti týče, dynamičtější průběh a více momentů překvapení lze očekávat u skupin než v hodinách s jednotlivcem, i když to samozřejmě není pravidlem. Individuální kurz dokáže také leckdy vzpružit svým naturelem, nicméně většina jich časem, v důsledku důvěrnějšího vztahu s lektorem, připomíná spíše terapeutická sezení.

Výuka v jazykových školách již dávno neznamená *odsedět si kurz* – v silně konkurenčním prostředí se, troufám si říci, pozvedává téměř na bavičské vystoupení. Právě takový mám v posledních letech pocit z nově příchozích studentů. Chtějí se nejen něco naučit, ale také se odreagovat a pobavit. Jsou plni očekávání, a jako by si v duchu říkali: „Bude to s tebou lepší než jinde?“ Dnešní studenti chtějí hlavně **živou hodinu** a na to je třeba reagovat.

Připomeňme si pár obecně známých zásad, jak se tomuto zadání co nejvíce přiblížit:

1. Kurz nejlépe zahájíme **zahříváčkou** (*warm-up activity*), která pomůže studentům přepnout z běžných denních starostí na ho-

dinu. *Haló, tady angličtina! Už jsme začali.* Spolehlivě zaúčinkuje libovolný *brainteaser* (krátká hádanka, idiom apod.), stejně jako například opakovací minikvíz na učivo z předchozí hodiny. Zahřívačky pomáhají stmelit pozornost zejména ve velko-skupinových kurzech. V klasických konverzačních hodinách s jednotlivci a vůbec s klienty dlouholetými jich není až tak zapotřebí. Tam přirozeně navazujeme na průběžné komentování aktuálního dění (co nového v práci nebo doma), přičemž podněty se sami přímo nabízejí a opět – nejlepší je pozorně poslouchat a chytat se toho, čím dotýčný momentálně žije (projekt v práci, synova maturita, testování nedávno pořízeného dronu atp.).

2. **Přenášíme na studenty co nejvíce aktivity.** Místo předkládání již hotového učiva vytváříme prostor, aby se na tvorbě hodiny podíleli a vnesli do ní své nápady, svou duši. Příklad: *Ok, today's topic is Business travel – come up with at least two points you think we might discuss.* Každý vnímá téma *Business travel* po svém a výsledná diskuze se může vyvinout do naprosto odlišné podoby, než je ta, kterou bychom my lektori zprvu předvídali.
3. **Střídáme aktivity**, aby hodina byla svižnější a nedošlo k oboustrannému vyčerpání z monotónních činností (obrázek plus *brainstorming* tematicky souvisejících slovíček, minutové video, diskuze, *question sheet* jako příprava k dotazníku pro následnou anketu apod.). Na různorodost zadání pamatujeme zejména v individuálních kurzech. Ale zase, všeho s mírou. Z reakcí studentů ostatně sami nejlépe poznáme, kdy už je čas se přesunout k další aktivitě...
4. Na konci hodiny **probrané učivo zrekapitulujeme a vyzdvihneme nejdůležitější část**, aby studenti odcházeli v maximálním ujištění, že pracovali a nemarnili čas. Zároveň je dobré nastínit, co bude na programu příště, abychom se všichni mohli dopředu ladit na stejnou vlnu.
5. K poslednímu bodu přidám osobní poznatek: i když je probírané učivo určitě stěžejní část lekce, nepodceňujeme ukončení hodiny. **Silný závěr** totiž funguje jako pojící tmel a ještě více

umocní celkové pocity z kurzu. S tímto souvisí i rozvržení a hlídání času, abychom nemuseli hodinu utnout v nejlepším, protože za dveřmi už přešlapuje další skupinka.

Příklady zadání, která udržují studenty v zaneprázdněnosti:

- **TVOŘENÍ OTÁZEK A ANKET** všeho druhu (příklad klasického zadání: „Do příští hodiny si na mě vymyslete 5 otázek na minulý čas se slovesy pravidelnými a 5 otázek na slovesa nepravidelná.“)
- **MIND MAPS** na cokoliv: Sights, Clothes, Restaurant, Price...
- **KARTIČKY**: Guess the word, Match the opposites, skládací kartičky (Make these sentences), doplňovací laminové karty (doplň *Do/Does*) atd.
- **ROLE-PLAYS**: Zde netřeba dlouhých komentářů, role jsou dané. ☺ Zmíním jen postavu svědka (původní pojmenování bylo komentátor, ale svědek se studentům líbí více), kterou zařadím v případě, kdy počet přítomných neladí, jinými slovy, nezbyde-li na někoho role. Svědkův úkol spočívá ve sledování děje, který následně shrne ve stručném převyprávění. Zkrátka, žádné liché osoby – všichni mají své využití.
- Jakékoli **OBRÁZKY**: popiš, co vidíš na obrázku, porovnej tyto dva obrázky, najdi rozdíl...
- Jakékoli **VĚCI**: Popiš a hádej, Snaž se to prodat (Sales talk), Příběh věci (History of this thing), K čemu všemu se to může hodit? (Repurpose and Reuse tips – PET bottles, jars, eggshells, coat hangers etc.)...

Studenti milují, když se mohou **dovtípit**. Speciálně k oživení hodin mám proto navíc připravenou nějakou „**třešničku**“ – hádanku, minikvíz, doplňovačku, zkrátka jakýkoli **brainteaser**. Může to být i jen jedna věta, např. *I like to doodle on the phone*, kterou jsem před pár lety napsala na tabuli v polovině jednoho čtyřhodinového semináře na téma *Telephoning and Making arrangements*. Bylo zřejmé, že v tomto dlouhém bloku bylo třeba posluchače nějakým způsobem osvěžit a zaktivovat před dalšími *roleplays*. Úkol zněl: *Try to guess the underlined word. What do you think I like to do when chatting on the phone?* Slovo *doodle* tenkrát naštěstí nikdo neznal, a jelikož svou zvukomalebností evokuje různé představy (pro tento účel se tedy ideálně hodí), nemusím ani zmiňovat vtipné nápady, které ze sebe dotyční začali chrlit...

Je jasné, že snaha připravit si něco speciálního na každický kurz je nemyslitelná. Správně, kde na to brát čas? Díky internetu si však lze udělat malou zásobu a sáhnout do ní, kdykoliv cítíte, že by se hodil nějaký bonus. Klasicky lze čerpat z idiomů, slangových výrazů, spojení typu *no-brainer*, *eye-catching*, *space-age*, *an old hand at sth*, *by the book*, *go Dutch* apod. Velmi oblíbená jsou i nová slova, jako například *chairdrobe*, *bedgasm*, *cellfish* atd. A ze zkušenosti mohu potvrdit, že studenti vždy ocení připomenutí si například rozdílu mezi *receipt* – *recipe* – *prescription*, *loud* – *loudly* – *aloud* (ti pokročilí mezi *constant* – *continuous*, *literature* – *literally* – *literary*). Nikdy nepohrdnou ani frázovými slovesy. Inspirovat se dá také buzzwords, jejichž archív nabízejí stránky <http://www.macmillandictionary.com/>. Zkrátka, jakékoliv oživení výuky se počítá. Vždyť i my dospělí si neustále hledáme svá pískoviště na hraní...

- Dnešní studenti chtějí hlavně živou výuku.
- Studenti milují, když se mohou dovtípit. Dopřejme jim proto nějaký *brainteaser*, kdykoliv se to nabízí.
- Stejně důležité jako učivo samotné je i zahájení a ukončení hodiny = krásné provázání celého kurzu.

18. DĚTSKÝ KURZ

Dětský kurz – to je jako vstoupit do manéže. Pestrou divočinu, mnohdy s nepředvídatelnými momenty, má na svědomí zejména naturel každého dítěte, který se v jejich věku projevuje ještě spontánně a bez autocenzury, jejich vztah k jazyku a taktéž záliby. Ty se promítají nejen do hodin, ale i studia tak nějak celkově. To je ovšem dobře. Výhodou dětí je totiž jejich přirozený a neskrývaný zájem o nové věci. A pokud to my lektori s angličtinou prostě umíme, nasávají ji jako houba... a to je teprve to pravé potěšení z práce! Nicméně se lze shodnout na tom, že na vedení a samotné zvládání kurzů jsou dětské skupiny nejnáročnější.

Generalizovat samozřejmě nejde žádný kurz, natož pak dětský. Uvedu proto spíše pár postřehů, podle mě nejdůležitějších:

1. **Záliby v hlavní roli:** Kryštof je přírodovědecký typ, vyžívá se v rostlinách a hmyzu, Joli miluje koně a Filip se jednou bude prohánět na nějaké freestyle motorce... Zaměření dětí a jejich přirozené zájmy jsou to, čeho bychom měli využít především. Pokud si je mohou promítnout i do hodin angličtiny, třeba formou vlastních projektů, samy ještě více zatouží objevovat jazyk. Slovní zásobou z jiné sféry zároveň obohatí ostatní. Hledejme a diskutujme s nimi o tom, co je baví. Děti ocení naše návrhy: hudební skupina, seriály, fast food, hra na detektivy atd. Pokud se zadaří a vystopujeme kupříkladu seriál oblíbený všemi, nabízí se společný projekt minimálně na měsíc. Rozpitvat ho totiž můžeme v mnoha směrech – vzhled a charakter jednotlivých postav, děj poslední epizody, interview s herci, sledovanost... Nenápadně se při tom nabídnou mraky nových užitečných slov.

<u>Tipy na <i>My project</i>:</u> My best friend My grandparents My mum's/dad's job My pet/My favourite animal My sport activities/My favourite sport My bike My favourite TV programme My bedroom	My favourite place to eat out My salad – a recipe My party table – menu and table setting My toy/My favourite application My mobile/My tablet My favourite youtube channel/ youtuber Countryside The place abroad I like most ...
---	--

Autentická témata ze školy: Ptejme se dětí, co nového ve škole. Jsou tam denně několik hodin, a zákonitě tak zažijí x situací. Jejich prvotním *nic, nuda* se nenechte odradit. Zeptejte se na něco konkrétního a uvidíte, jak se začnou rozjíždět: sranda a výstřelky spolužáků o přestávce/v hodině, oblíbený/neoblíbený předmět, hodnocení poslední písemky (samozřejmě nespravedlivé), školní výlet, předbíhání ve frontě na oběd... Proč hledat jiná témata, když nám je takto samy nabízejí? A ještě se předhánějí

v tom, aby sdělily co nejvíce. Nemusíme vymýšlet nic umělého a neříkajícího – toto je autentické a jim blízké dění, které jen stačí převést do angličtiny. Děti jsou při tom plné dojmů, živě polemizují a slovíčka si samy aktivně zapisují. Co více bychom si mohli přát?

2. **„Vše je dobrovolné“:** Sami víme, jak se nám příčí, když něco musíme. Děti mají ze školy dost povinných zadání, proto se na nejvyšší hodí je toho v kurzech ušetřit. Tento přístup může vzbudit obavy, že děti vypnou a ani jedno nehne prstem, natož že něco vytvoří – ale není to pravda. Pokud mají svobodu (a motivaci, pochopitelně), spolupracují mnohem vstřícněji.
3. **Mobily v kurzech:** Bylo by naivní se domnívat, že dnešní náctileté děti zaujmou na celých 60 minut jen hry a papíry, byť jde o kvízy, spojovačky apod. *Být online* je v dnešní době prostě součástí života. Stejně jako dění ve škole tedy můžeme využít i to, čím se děti zabývají ve svých mobilech. Netřeba dodávat, že obsah na sociálních sítích nabízí kvantum podnětů, jako cokoliv jiného. Rozumí se samo sebou, že závěrečných deset minut netrávíme tupým sjížděním *instastories* seskupení u mobilu. Jeden příspěvek ale dokáže vydat doslova za celou kapitolu – zkus popsat, co se tam odehrává, co bys udělal v jeho případě, už jsi to někdy zkoušel, měl by ho někdo jistit, co by se mohlo stát, kdyby tam nepřiběhl ten a ten atd. Opět si lze představit hojnost slov a výrazů, které mimoděk naskáčí, a i mě překvapuje, jak poctivě se v těchto chvílích studenti drží angličtiny. Krátké spoty tedy k nezaplacení. Navíc se u nich i zasmějeme.
4. **Zážitková aktivita:** Asi nejtěžší je vymýšlet „nepapírové“ aktivity. Worksheetů, doplňovaček a podobných cvičení je na internetu spousta. Děti ale nemůžeme týrat tím, že budou každý kurz přijímat angličtinu pouze vsedě, přikovány k papíru. Chtějí se hýbat, tvořit si, soutěžit. Každý lektor tedy myslím uvítá nápady na nekomplikovanou a pokud možno snadno proveditelnou činnost vhodnou do učebny.
5. **Nepožadovat neustále výkony:** Ani my dospělí nemáme náladu na angličtinu pokaždé. Zdržme se proto komentářů typu: „Dneska ti to nešlo. Co to s tebou je?“ Dítě je vnímá jako útok a nakonec se ještě více uzavře. Vždyť ani nevíme, co se mu

zrovna honí hlavou. Rovněž po něm nechťejme, aby se nám svěřilo, byť s dobrým úmyslem, že se mu tím uleví. Zkrátka, nešťouřejme do něj a jeho momentální vypnutí berme s naproským klidem. Vždyť se učí i pouhým přihlížením.

6. **Role důležitosti:** Přidělení „důležité role“ je výborná taktika, jak zaktivovat pasivnější, slabší nebo neposednější žáky. V čem spočívá? Máme například rychle zopakovat slovíčka z posledních pěti lekcí ve škole, protože děti budou psát příští týden test. Procvičujeme je různě, nejčastěji formou soutěže, kdy říkám slovíčka z učebnice a kdo je první vykřikne anglicky, má bod. Je to rychlé, děti nemusí nic psát a ještě si po libosti zahulákají. Zdendu to baví nejméně, a i když si pamatuje tolik jako ostatní, klidně se pokaždé smíří s posledním místem. Raději nakukuje do mobilu. „Zdendo, mohu tě poprosit, abys dnes místo soutěžení zapisoval čárky? Nestíhám při tom sledovat, kdo vykřiknul slovo jako první.“ Naštěstí je ochoten mi asistovat. A co víc, vše bedlivě monitoruje, včetně hlášených slov. Další hodinu jsme si role vyměnili a slovíčka říkal místo mě, čímž se k nim dostal ještě blíže. O vedení příštího procvičování se samozřejmě už hlásili ostatní, ale i tak byl Zdenda, znovu v roli soutěžícího, aktivní jako nikdy.
7. **Hodnotit jen pozitivně:** Chválím ráda, za cokoli, třeba i za jedinou správnou větu v testu. Vždyť slunce také nesvítí každý den a i ta větička je úspěch! Povzbuzení a pochvala je jako hydraulický zvedák a když je v kurzu pohoda, není co řešit. Přisednu si s kartičkami vedle Honzíka; je tu nový, minule přišel poprvé. Ve škole mu to moc nejde, angličtina ho nebaví a ještě si každý týden musí odtrpět hodinu navíc. Zadám ostatním na chvilku nějakou činnost a věnuji se jenom jemu. Klučina je pochopitelně zprvu roztřesený, neví, co se bude dít. Očividně ale potřebuje jen nasměrovat... „No perfektní! Krásně ti to jde! Tato dvě slova jen malinko přehodíme a zase máme novou větu! Super, teď už to zvládneš sám, vid’?“
8. **Náš zájem:** „Schovej to. Hele, teď si to uklid'. nechce si to až po hodině.“ Dítě má očividně něco zajímavého, když se kolem něj tvoří hlouček, a my bychom si to nechali ujít? Co když se

nám zrovna nabízí podnět, který můžeme krásně využít? Nebo jiná situace: „Chválím, výborný projekt jste si všichni vytvořili. Tak já si teď ty vaše výtvořky vyberu.“ Oni si s něčím dali práci a my ji jen tak posbíráme a někam založíme?! Takto jejich nadšení, energii a čas přinejmenším znehodnotíme. Vyhotovený projekt je pouze začátek; teprve teď se o něm můžeme bavit a naplno ho využít: „Mě zajímá, proč sis vybral toto téma, jak jsi na to přišel? Máte všichni v rodině tento koníček? S kým se doma učíš nové kroky? Kde se to dá sehnat? Jak se to ovládá? Není to nebezpečný? Můžeš nám to příště přinést ukázat a vyzkoušíme to tady? A co vy ostatní? Také se vám toto líbí?“ Otázek se nabízí až na půdu. Náš zájem je to, po čem naši mladí přátelé touží, a je nezbytný pro opravdu zdravý a důvěrný vztah. Musí být ale upřímný. To oni dobře vycítí.

9. **Pozornost lektora:** Abych to zaokrouhlila do desítky, zmíním se už jen o dělení pozornosti. Děti chtějí být oblíbeny a přijaty v každém kolektivu. A i když se to nezdá, ani na minutku nepřestanou vnímat, zda jim náhodou učitel/lektor nevěnuje méně zájmu než ostatním, nedejbože neutrousí nějakou poznámku. Máme-li tedy skupinu dětí, snažme se rozdělit čas a pozornost spravedlivě, aby se nikdo necítil přehlížený či méněcenný. Každý máme svého oblíbence, přirozenou náklonnost však musíme **bezpodmínečně** krotit, neboť sebemenší náznak favorizování dokáže harmonii v kolektivu plíživě, a bohužel nezvratně, rozložit.

PÁR PŘÍKLADŮ HRAVÝCH AKTIVIT:

Postup přípravy jednoduchého nápoje, popř. pohoštění – Stačí koupit dvě tři suroviny a o mluvení je na dlouho postaráno (např. *Nejprve omyjeme limetku a nakrájíme na tenká kolečka. Okurku také omyjeme...*). Po přípravě můžeme plynule přejít na hru *V restauraci* nebo *Návštěva doma*, které se nyní přímo nabízejí. Děti si také mohou představit, že je při přípravě natáčí televize. V tom případě se už někdo ujímá role moderátora...

U doktora – Vděčná skupinová *roleplay*, do které zapojíme všechny a všechno, včetně obsahu prošlé autolékárničky. Hodí se pro děti pokročilejší úrovně, tedy 7. třídu a výše. Role: samozřejmě doktor a sestra, ostatní jsou pacienti s různými problémy (např. *stomachache, bruised arm, high temperature and headache...*). Zdravotní potíže můžeme napsat na lístečky, které si „pacienti“ vylosují. A než se pustíme do hraní, určitě si spolu připravíme fráze, nejlépe scénář, aby se nám lépe ordinovalo. Například:

<i>Next, please. Hello, what's troubling you?</i> <i>I have...</i> <i>When did it start?</i> <i>What did you eat yesterday?</i> <i>Are you taking anything for it?</i> <i>I'll check your stomach now.</i> ... <i>Here's your prescription and come to see me next week.</i>	<i>Next, please. Hello, what's troubling you?</i> <i>I have...</i> <i>How did it happen?</i> <i>Can you move with it?</i> <i>Is this painful?/Does this hurt? I'll put your arm in a bandage.</i> ... <i>Here's your prescription and come to see me next week.</i>
--	--

Opičí dráha – Tato aktivita nikdy neomrzí. Skládá se ze stanovišť, která děti jednotlivě, nebo ve dvojicích navštěvují a plní na nich připravený úkol. Je důležité, aby úkoly měly různý formát, různá zadání. Stačí nachystat 4 stanoviště, ale záleží samozřejmě na velikosti a uspořádání vaší učebny. Opičí dráhu připravuji alespoň 1× za dva měsíce. Je to příjemná změna pro všechny a děti při ní nenápadně, a hlavně formou zábavy přimějeme zopakovat probrané učivo. Pochopitelně nejvíce uvítají, pokud jsou úkoly bodované a vítěze na konci čeká odměna.

Příklad opičí dráhy:

Station 1: Z kartiček na stole sestav tyto 3 věty:

1. Jak se má (ona)?
 2. Jak se jmenuje (on)?
 3. Kolik je ti let?
- total .../3 body*

Station 2: Zakroužkuj věty, které jsou pravdivé:

1. It is Friday tomorrow.
2. A teacher is a person who works in a school.
3. A cinema is a place where we go swimming.
4. A tomato is a long and green vegetable.
5. People can see only exotic animals in the ZOO.
6. A soap is a thing you can see in the bathroom.
7. People usually make soups in the kitchen.

total ... /7 bodů

Station 3: Human body/Clothes – Najdi v každé skupině slovo, které do ní nepatří:

MOUTH HEAD HAIR SHIRT	SHOULDERS TROUSERS EYES ARMS	NECK TEETH FEET SHOES
COAT NOSE TOOTH LEG	HANDS SOCKS KNEES EARS	BACK FINGER TOE JACKET

total ... /6 bodů

Station 4: Doplně správné slovo – **HIS** or **HER** – a přiřaď správný obrázek:

David has got a ruler .	It's ruler.
Susan has got a charger .	It's charger.
Adam has got some stickers .	These arestickers.
Ela has got a pair of glasses .	These are glasses.
Peter has got a pair of scissors .	These arescissors.

total ... /10 bodů

19. TYPICKÉ FRUSTRACE PSEUDOANGLIČTINÁŘŮ

My všichni, kdo jsme prošli tradičním způsobem vzdělávání, to můžeme potvrdit – ústřední oporou výuky byly učebnice a role vyučujícího se jaksi omezila spíše na roli jejich tlumočníka. Ušetřeny v tomto ohledu nezůstaly ani hodiny cizích jazyků. Poctivě cvičení za cvičením, stránka za stránkou...

Toto monotematické pojetí se mimochodem uplatňovalo i v komerčních jazykových školách. Chceš-li navštěvovat kurz, poříd' si tuto učebnici. Přičteme-li k tomu přetrvávající a převládající přístup, kdy se hodiny zakládaly na **přísunu množství gramatiky a lexika**, je jasné, že produktem takové výuky nemohl být nikdo jiný než tzv. pseudoangličtinář – zdatný čtenář a písář, ale slabý mluvčí a posluchač. A jelikož se studentům nedostávalo posilování těch dovedností, které jsou pro dorozumění nezbytně nutné, málokdo uměl pohotově zareagovat v běžných situacích, natož se sebejistě zapojit do krátkoučkého dialogu při náhodném setkání.

Další vrásky pak pochopitelně naskákaly v okamžiku, kdy se dotyčný setkal s rodilým mluvčím. Ten mohl zpomalovat a opakovat do aleluja, nicméně jeho angličtina se pořád zdála být na hony vzdálená té, kterou jsme znali ze školy. „Jak to že nerozumím?! Vždyť už toho tolik znám! Toho času, co jsem s tím strávil!“ podrážděně rekapituloval své dosavadní úsilí nejeden nabiflovaný student. „Já snad disponuji nějakou pseudoangličtinou, nebo ten člověk používá nějaký místní dialekt!“

Pravda, absolvent tradiční výuky sice vyniká bohatými znalostmi gramatických zákonitostí a širokou slovní zásobou, avšak bez schopnosti dorozumět se je pro něj tato nabytá teorie jako osivo ležící ladem. „K čemu mi je znalost slovíčka *chimney*, které sotva kdy použiji, když nejsem schopen popsat své bydlení či se dotázat na inzerovaný podnájem? A hlavně, k čemu mi to všechno je, když ani nerozumím?!“

Podobné pocity marného snažení může mít i student-samouk, který se v touze po perfektní angličtině zhlédne v hesle „čím více slovíček znáš, tím lépe umíš anglicky“ a přistupuje k pojímání jazyka – s prominutím – jako splešený kůň. Skoupí kdekakou anglickou příručku, hltá jejich obsah a vyplňuje kvanta cvičení. Zanedlouho je z něj doslova chodící slovník.

A opět, rozčarování k těmto zapáleným angličtinářům přichází ve chvílích, kdy na ně promluví živá angličtina. Zase si propluje, potvora, nedotčeně dál...

Pseudoangličtinářů se kolem nás vyskytuje ještě mnoho a někteří mohou zavítat do našich kurzů. Mají hodně zaseto a trápí se tím, proč ještě nesklízejí. Pomozme jim tedy sklízet. Jak? Na to se podíváme v následujících kapitolách.

- Výuka, která se zakládá pouze na přísunu množství gramatiky a lexika, produkuje tzv. pseudoangličtináře.
- Bez posilování komunikačních dovedností je nabytá teorie studentům stejně platná jako osivo ležící ladem.
- Roky strávené studiem angličtiny bez schopnosti dorozumět se zákonitě vedou k frustraci a demotivaci.

20. UČEBNICOVĚ ZÁVISLÝ PAVEL

Osobně si troufám tvrdit, že každý stupeň ovládnutí cizího jazyka je zcela a primárně závislý na **pocitu sebedůvěry při vlastním vyjadřování**. Pokročilost nespočívá v tom, kolik slov znám, ale do jaké míry je umím **sebejistě** použít. Aktivně použít, nejenom přechíst a napsat. Nejistý člověk má tendence se skrývat, neboť přirozený pud sebezáchovy nám velí nevystavovat se potenciálnímu riziku. Stydím-li se mluvit, kontaktu s cizincem (a vůbec jakékoli situaci, při níž se očekává projev v cizí řeči) se pochopitelně obloukem vyhnu.

Podobně jako židle, i komplexní jazyková úroveň stojí na čtyřech „nohách“, tedy dovednostech – dvou receptivních (poslech a čtení) a dvou produktivních (mluvení a psaní). Pokud chceme vystavět pevné základy jazyka, všechny čtyři by se měly rozvíjet stejnou měrou. Neděje-li se tak, utváří se nejčastěji tzv. **pasivní angličtinář**: jedinec, který snadno pochopí sdělení textu a bez problémů písemně zaznamená, co má na srdci. Avšak popsat dva lidi na obrázku – to je nad jeho síly. Svazuje ho nejistota: „Já nevím, říkám to dobře?“ Velká škoda, že tato studnice slovní zásoby

a gramatických pravidel toho moc nepoví. **Typické projevy nejistoty v mluvení** jsou:

- Student dlouho rozmýšlí, jak začít větu.
- Má tendence dokončovat delší sdělení v češtině (například při vyprávění).
- Je raději, když mluví lektor nebo ostatní a on může jen poslouchat.
- Výrazy, kterými si není jistý, vyslovuje ledabyle nebo se často ptá na jejich správnou výslovnost.
- Leze to z něj zkrátka jak z chlupaté deky.

Ptáme-li se po příčině, což se nyní nabízí, je na místě si přiznat, že pasivního angličtináře dokáže bohužel přímo vyprodukovat **nesprávný styl výuky**. Pochopitelně zejména takový, kdy je stěžejní aktivitou probírání učiva stránku po stránce. Posluchači, kteří si takový jazykový kurz platí klidně už nějaký ten rok, jsou pak doslova uvláčení na obsahu knihy. Neustále se potácejí od lekce k lekci a dokola omílají totéž, aniž získají alespoň špetku důvěry ve svou schopnost mluvit a rozumět. Bože, hlavně to ne! Pro nás lektory nepříjemné přiznání, ale pochybení je především na naší straně. Student by už po takové době měl rozumět a mluvit, nikoliv se neustále pitvat v učebnici!

Jako příklad uvedu zkušenost s pánem kolem pětáctýřiceti let – říkejme mu třeba Pavel. Profesí je expert přes technické výkresy, čímž často obhajuje své přesvědčení: „Já na jazyky nejsem.“ Pavla motivuje potřeba komunikovat se zahraničními partnery, aby byl schopen informovat o průběhu svého díla a aktivitách s ním spojených. K tomuto účelu mu bohatě stačí zvládat jednoduché dotazy a odpovědi. Teoretické základy angličtiny má z předchozích kurzů stoprocentní. Listuje ve své věrné knize sem a tam a ví, co každá kapitola obsahuje. Snad si i pamatuje čísla stránek. Téměř nic ale nepoví. Pavel je typický **student-čtenář se závislostí na učebnici**. Bojí se své mluvené angličtiny jako čert kříže. Bez problémů si však přeloží všechny tyto věty:

Request (žádost):

Can you give me your phone number?

Can you repeat it please?

Can you speak slowly?

Can you call later?

Can you wait a minute?

Can you open the door for me?

Can you leave it in my office?

Can you send it to my mail?

Can you call a taxi for me?

Can you take me to the Hotel XY?

Dojde-li však i jen na přečtení těchto jemu dobře známých otázek, narážíme na to, že je pronásí velmi nejistě, natož aby je uměl spontánně použít. Doslova zápasí s tím, aby vyslovil aspoň jednu otázku plynule, jako celistvou žádost. Logicky zní jeho projev nepřírozeně. Pavle, pojďme si tu angličtinu přisunout blíže, ať ji vůbec okusíme.

Nejen začátečníkům říkám: „To, že vím, jak slovíčko vypadá, ještě nezaručuje, že ho umím **použít**. Musím ho mít **zcela osvojené**, ochutnané ze všech stran. Umět ho napsat, umět ho vyslovit a tím pádem ho i rozkódovat v mluvené řeči. V konečném důsledku ho tedy slyším a automaticky mu rozumím.“ Angličtina není těžká na gramatiku (alespoň co do základního vybavení), co se ale výslovnosti a porozumění týče, tam je to potvora nemilosrdná: nespočet homofonních slov, výrazy, které podle kontextu mění význam, nebo i příslušnost ke slovnímu druhu apod. Proto při učení se nových slov nelze ignorovat jejich fonetický přepis s tím, že se stačí soustředit pouze na to, jak se píšou a co znamenají. Tak si jazyk osvojíme jen z půlky, což je v principu podobně absurdní, jako si chtít dopřát šunkový chlebiček bez šunky. Nové slovo je zkrátka nezbytné pojmut se vším, co k němu patří. Ukážu na příkladu základního slova *work* – zkuste si je vyslovit, opakovane, pomalinku *work, work, work...* Vnímejte, jak

vám rezonuje v mluvidlech i v uších: *work, work, work...* Pohrávejte si s ním, fixujte si je. Přidejte před ně předložku *at* – *at work, at work, at work...* Spojte obojí v jeden celistvý výraz. A až si budete jistí, pokračujte s *I'm* – *I'm at work, I'm at work...* Sledujte provazování těchto tří slov v jeden celek: *I'm at work, I'm at work...* A troufejte si ještě dál: *I'm at work tomorrow, I'm at work tomorrow...* Můžete dojít až k *I'm sorry, I'm not at work tomorrow*. Perfektní, právě jste vyjádřili omluvu!

Tímto stylem jsme tedy s Pavlem začali procvičovat. Nejdříve jsme si pohrávali s fragmenty vět, aby slyšel a upevnil si navazování slov v jeden celek (*your phone number – give me your phone number – Can you give me your phone number?*). Postupně jsme nacvičovali celé otázky, až do jejich plynulého a sebejistého vyslovování. Jen na doplnění: nikoli formou drilu a v pořadí, jak šly po sobě, ale vždy ve spojitosti se situací, v níž se běžně použijí. Tvořili jsme si tedy krátké a jednoduché scénáře:

Já: *"This is my email address."*

Pavel: *"Right, thanks. And can you give me your phone number?"*

Já: *"The name of the company is... (příklad: Čimčarára)."*

Pavel: *"Sorry, can you repeat that, please?"*

Takto jsme si přehrávali první čtyři situace, než je Pavel perfektně zvládl, a zbytek si nechali na příště. Co však byl hlavní záměr našeho tréninku? Pana Pavla „otevřít“ a s prominutím mu tu angličtinu vecpat do pusy a do uší. Pomoci mu nabýt jistoty, radostné jistoty, že si dokáže poradit nejméně ve čtyřech obvyklých situacích, které pak můžeme dále rozvíjet.

Pavel totiž nemusí listovat učebnicí, tu může v klidu někam založit. Žádoucí je, aby se **mentálně** odpoutal od stránek. Aby začal vnímat, co slyší, co říká, jak sám sebe slyší a zda by mu posluchač rozuměl. Nicméně pocit číslo jedna, který by se u Pavla měl dostavit, je ten, že **jemu samotnému se jeho** mluvená angličtina zamlouvá. Že je připraven zvednout sebejistě hlavu... a mluvit, bez knížky.

- Pasivní angličtinář se vyznačuje zejména **nejistotou v mluveném projevu**.
- Mít o slovíčku ponětí ještě nezaručuje, že je umím použít. Je nutné ho mít **zcela** osvojené.
- Pasivního angličtináře dokáže bohužel vyprodukovat i nesprávný styl výuky.
- Klíčovou nápravou k plynulému a sebejistému vyjadřování jsou praktické nácviky komunikace.

21. PASIVNÍ ANGLIČTINÁŘ A JEHO RESUSCITACE

V předešlé kapitole jsme si „diagnostikovali“ pasivního angličtináře, respektive studenta se závislostí na učebnici, a zlehka naťukli, jak dotýčného „resuscitovat“. Obecně lze říci, že nejvíce mu prospěje maximální podpora, jaké jsme schopni. **Chválit ho za cokoliv, co řekne, a ujist'ovat ho, že mu rozumíme.** Hlavně ze začátku je z naší strany nutná zvýšená trpělivost, protože řečově nesmělý student potřebuje v první řadě čas, než získá důvěru se otevřít. Přistupujme polehouchku a nenápadně ho vedme k tomu, aby mluvil sám, **bez opory**. Vidíme-li, že opakovaně začíná větu, hledá slovíčka, červená se anebo zmatkuje, zachovejme klid. Nepodsouvějme mu slova. Počkejme, až se zklidní, urovná si myšlenky a vymáčkne se sám. „Máme čas,“ ujist'uji ho, „v klidu si to rozmyslete. Kdybych vám teď začala pomáhat a dokončovat vaše myšlenky, zmařili bychom celý proces. Tu message musíte předat vy sám.“ Mám vypožorované, že toto „odblokování“ většinou proběhne dvakrát, třikrát, než příznaky nejistoty zmizí, dotýčný se osmělí a krásně rozjede.

A jak to vypadá konkrétně? Začnu tím, čeho se vyvarovat – rozhodně jakéhokoliv papíru. Zadání, úkol, soupis slovní zásoby a podobné materiály jen otráví, případně vyděsí. A to my pochopitelně nechceme. My se musíme přibližovat po špičkách, pokud se má student začít „otevírat“.

Zpočátku je naprosto dostačující komentovat okolní jevy a události (počasí, náladu, s níž dotyčný přišel, průběh dnešního dopoledne, plány na víkend a podobně). Zkrátka si jen všímám: *Evi, you've got a new hair-do, haven't you?* A paní Eva hned přitakává s tím, kdy byla u kadeřnice a že už to opravdu chtělo změnu. *You look great! Much younger, really.* A tím už se sám od sebe nabízí trénink komplementů a reakcí na ně...

Práce s pasivními angličtináři opravdu není nic složitého – **stačí se jen dívat kolem sebe a aplikovat angličtinu prakticky**: *Can you see that big box on the bottom shelf? I'll bring it now, we'll look inside and you can guess what I use all those things inside for.* Stejně pomalu jako to říkám, jdu pro krabici, student mě pozoruje a vstřebává přitom klíčová slovíčka – *on the bottom shelf, bring, look inside* atd. Přináším krabici, pokládám ji na stůl, přičemž komentuji každický krok, který nyní probíhá, studentova pozornost je stále se mnou, jeho mozek jede na plné obrátky... a to jsme z krabice nevynadali ještě jedinou věc. Netřeba dodávat, že minimálně na další půl hodiny máme o zábavu postaráno.

Jak všemožně přimět studenty k reakci, to je téma, kterým se zabývám snad neustále. Jednou se však super aktivita přihodila sama od sebe, za pochodu. Při každém setkání nabízím občerstvení a jednoho dne, právě když jsem před kurzem chystala nápoje, vešel první příchozí a po mém standardním: *Coffee, tea, or lemon water today?* jsme se začali bavit o tom, co připravují doma pro osvěžení oni a zda mu v citronádě nebudou vadit lístky máty. Najednou mě cosi osvítilo. Vždyť místo koukání na mě a čekání, než bude drink hotov, se dotyčný vlastně může do celé akce zapojit! To jsem ještě netušila, že tato nevinná spolupráce na přípravě něčeho tak triviálního se ukáže být naprosto fascinující i pro studenty v dalších kurzech. Ještě teď se pousměji pokaždé, když si vybavím jejich oči bedlivě sledující každý můj pohyb, soustředěný výraz během toho, jak komentuji, co právě dělám: *„This lemon doesn't need to be peeled, I've just washed it. I'll slice it now...”* a jejich nedočkavost, až mě vystřídají v tom, co by doma klidně přenechali druhým. Celkové vzrušení se ještě stupňuje ve chvíli, kdy přihazují další slovní spojení jako *ostrý nůž, tlustá kůra*, šťavnatější než limetka, trochu vymáčknout šťávu, rozkrojit na půlky, na čtvrtky atp. Zkrátka, než rozporcuji citron a do skleněného džbánu přihodím pár kostek ledu, máme za sebou vyčerpávající živý přenos.

Úspěch této demonstrativní metody dokazuje i to, že se studenti dožadovali přípravy nápoje i na další lekci, aby si zopakovali všechna zmiňovaná slovíčka, a jeden nadšenec dokonce rovnou navrhnul pečení muffinů. Můj argument, že kuchyňská výbava naší učebny končí mikrovlnnou troubou, mi bohužel neprošel, neboť muffiny se prý v mikrovlnce dají běžně upéct.

Takto tedy podle mě vypadá účinná resuscitace. Skrze vjemy a zážitky **oživovat to, co jsme se dozvěděli v učebnici**. Například to, že lžice je *spoon*. Nicméně k automatickému používání tohoto slova – této „proza-tímní informace“ – dojdou až poté, co lžici před sebou uvidím. A nejlépe společně s vidličkou, nožem a talířem. Studenti reagují na moje: *Is it clean? What do you use it for? Where can you get it?* Na jediné slovíčko se nabalují další, která s ním mají souvislost: *Pass me the spoon. Leave it here. Do you also have a knife here? Is this plate yours? Put the dishes away...* Někteří mohou následně sklouznout k diskuzi o stolování. Zkrátka, s obyčejnou lžicí se dá slušně vyřádit.

Stejně jako s libovolným obrázkem v časopisu. Nemusí jít ani o anglický časopis a koneckonců, ani se nemusíme namáhat ho vystříhnout. Jdeme rovnou na věc – mrkneme na obrázek a snažíme se něco vyplodit. Podstatné je, aby si student uvědomil, že se v rámci svých možností dokáže **ke všemu** vyjádřit... a to i bez toho, aby nejprve četl jakýkoliv příslušný text. Stačí krátké komentáře, první dojmy, názor na věc. Fakta a informace v článku zde nejsou vůbec důležité. Nám jde **právě o ten návyk** a ujištění se o vlastní schopnosti mluvit. To je pravý smysl tréninku – vštípit si, že umím bez okolků komentovat to, co vidím a slyším kolem sebe a co si případně mohu ohmatat.

Pro materiály přitom nemusím chodit daleko. Vlastně vůbec nikam. **Podnětů kolem nás jsou mraky**. Jedu třeba do firmy na kurz, předtím najdu ve schránce leták inzerující místní akci. Hodím si ho do kabelky, a než dorazím na místo, v hlavě se mi zrodí *roleplay*: jeden ze skupiny dostane za úkol pozvat ostatní na zmíněnou akci, přičemž ti se pokusí vymyslet důvody, proč se jim účast zrovna v daném termínu nehodí. Pointa? Krásný nácvik pozvání a zdvořilého odmítnutí, obojí navázané na konkrétní událost. Pravda, letáky většina z nás ztrácuje, jako bezplatný podnět pro výuku je ale občas lze i chvalořečit.

Pokud máme studenta konečně připraveného, volně „dýchá“ a je bez bloků, zbývá už jen jediné: vypožorovat, co je jeho tématem, neboť tak se může projevit nejvíce. Ať už je to včelařství, geocaching nebo utrácení peněz za oblečení. Ochota mu naslouchat a podporovat ho v jeho tématu – právě to dokáže dotyčného rozproudit natolik, že nás nakonec zavalí slovní lavinou.

- Pokročilost nespočívá v tom, kolik slov znám, ale do jaké míry je umím **sebejistě** použít.
- Pasivní angličtinář se potřebuje nejprve „otevřít“. K tomu mu nejlépe dopomůže naše neustálá podpora a povzbuzování, že mu rozumíme.
- Pasivního angličtináře učíme návyku **mluvit sám bez opory**. Rozkukávat se a komentovat dění kolem – to je pro začátek zcela dostačující!
- Praktickým demonstrováním nejlépe aktivujeme to, co jsme pochytili z učebnice.

22. JÁ TO PROSTĚ NESLYŠÍM!

„Já to všechno znám, ale prostě to neslyším. Nerozumím tomu. Je to na mě moc rychlé!“ S tímto buší hluší na vrata nejčastěji. Ti hluší, to jsou zpravidla již zmínění „učebnicoví angličtináři“ – jedinci poznamenaní klasickou učebnicovou výukou, jejichž handicap logicky spočívá v nízké schopnosti vjemově zpracovat mluvenou řeč, a tedy se i vyjadřovat tak, aby jim druhá strana rozuměla.

Rada „musíte více poslouchat“ je určitě na místě, nás ale možná více zajímá, proč studenti neslyší. Rozhodně mylné je se totiž domnívat, že jim pomohou poslechy nahrávek, obzvláště hodláme-li je nedejbože pouštět v hodinách. Začnou panikařit dřív, než se náš prst přiblíží k tlačítku *Play*. To, co tito angličtináři postrádají, je totiž **samotný návyk kódovat mluvené slovo**. Nejsou zvyklí na tempo a intonaci cizí řeči a těžko zachovají klid v případě, kdy jim část sdělení unikne. Lektor si od poslechové ak-

tivity možná slibuje odpočinek, studentům však žádný užitek nepřinese. Obsah nahrávky jim uteče i se zbytkem motivace.

Hlavní předpoklad k porozumění je řádně **osvojená zvuková podoba slova**. Ponětí o jeho psané formě ještě nezaručí jeho rozkódování v momentě, kdy je uslyšíme. Výborný příklad je slovo *frustrated*. Pokud je vidíme napsané, jeho význam si snadno domyslíme. Poznáme je ale bezpečně i v proudu řeči? Mnozí budou zápasit. Podobné je to v opačném případě, kdy se cizinec snaží vyprodukovat slovo *příšera*. Porozumíme mu, když se bude potýkat s hláskami ř, í a š? Co z něj asi vyleze? Domyšlete si sami...

Naučit se **porozumět autentické angličtině** je mravenčí práce, která se neobejde bez znalosti základních specifik anglické řeči – přízvучnost plnovýznamových a funkčních slov ve větě, oslabená výslovnost, asimilace hlásek apod. Z klasického stylu výuky jsme zvyklí drilovat spíše psanou podobu jazyka. Tu zvukovou hodně šidíme. Proto stejnou pozornost, jakou věnujeme bezchybnému *spellingu*, bychom měli dopřát i výslovnosti. Hrát si se zvukem. Mluvit, křičet, šeptat, zkrátka... jakkoliv se v cizím jazyce projevovat. Cizinec také bude potřebovat, abychom mu *příšeru* několikrát přeříkali, a on mohl po nás opakovat do té doby, než ji uspokojivě vysloví.

Chybí-li tedy našim studentům povědomí o nezbytných fonologických jevech, rozhodně jim určitý trénink dopřejme. Nelitujme času stráveného poctivým imitováním. Výrazně tím posílíme jejich schopnost porozumět – mluvenou řeč rozšifrují snáze a rychleji. Zároveň i jejich produkce se stane srozumitelnější.

Případné znepokojující obavy studentů, že tímto pilováním stráví dalších x hodin studia, nejsou přitom na místě. Mají-li zkušeného a empatického lektora, je objasnění (včetně nácviku) většinou otázka několika málo kurzů. Ti méně šťastní či jedinci s povahou skalních samouků zase mohou najít pomoc v krátkých videích, kterých je v současnosti na internetu opravdu hojnost. A někdy dotyčnému pomůže i pouhé doporučení toho správného odkazu.

- Problém s porozuměním mají nejčastěji „učebnicoví angličtináři“. Chybí jim samotný návyk kódovat mluvené slovo.
- Hlavní předpoklad k porozumění je řádně osvojená zvuková podoba řeči.
- Hrát si se zvukem slova je stejně důležité (ne-li důležitější) jako upevňovat jeho psanou podobu.

23. VIDEO, TITULKY NEBO POSLECH?

Slovíčka a gramatické jevy zpravidla pojmem poměrně snadno. Jde o přísun nových informací, na což jsme koneckonců od školních let zvyklí. Stačí dobře zpracovaný přehled a novou látku v minutě pochopíme. Jak ale trénovat to, co je **podmíněno smyslovým vnímáním**, a v čem nám uvažování ani snaha nejsou nikterak platné?

Pokud nemáme po ruce rodilého mluvčího, jako nejlepší variantu, je třeba se spokojit s „náhražkami“, tedy konkrétně s poslechem nahrávek, sledováním cizojazyčných filmů nebo videí. Pojďme si je rozebrat detailněji.

Začneme poslechy. Představte si, že vám někdo zaváže oči a vaším úkolem je rozpoznat, co se odehrává kolem vás. Jaký máte pocit? Tápete a jste nejistí? Poslech klasických nahrávek tuto hru připomíná. Také jsme nuceni chápat děj „naslepo“. Nemluvě o tom, jak potřeba zorientovat se a vše si domyslet jen celkové porozumění ještě více ztěžuje. Jelikož běžně vnímáme zvuk společně s obrazem, snadnější a přirozenější způsob tréninku pro nás představují

kratší videa a spoty. Zkrátka vše, co je spojeno s obrazem a sdělení tedy můžeme přijímat komplexně. Vizualizace a autentičnost jsou ostatně dnes vůbec hlavní požadavky na moderní výukové opory.

Zejména pro začátečníky jsou krátká videa ideální. Na cizí jazyk si teprve zvykají a potřebují dávkování po lžičkách. S videem si mohou všelijak

vyhrát, ale co je hlavní – díky obrazu lépe pochopí smysl mluvené řeči a snáze si zafixují použitá slova. Sledováním a imitováním řeči aktéra se ostatně nám všem nabízí vděčný a vlastně i bezplatný způsob, jak si svou mluvenou angličtinu vyladit k plné spokojenosti: „Jak mi zní toto slovo, když je vyslovím? A jak celá věta? Podobá se té, kterou říká mluvčí? Je moje intonace už lepší?“

Videa jsou celkově k nezaplacení, když stále ne a ne té angličtině porozumět: „Ano, když se jedná o něco krátkého, tomu rozumím, ale delší nestíhám. Nakonec mi to stejně všechno uteče.“ Toto známe my všichni a jakoukoliv rozmrzelost je dobré hned rozptýlit: „Nevadí. Vždyť mám čas. Pokrok tu je. Většinou už zhruba vím, o čem je řeč, a příště si to pusťm na detail.“

Správně! P o s t u p n ě. Nic složitého, co by nás mohlo odradit. Žádné prudké sjezdovky, jako ty, po kterých se chtěl spustit pan Petr: „Já vím, že to neslyším. Syn mi ale stáhl film, že prý na porozumění jsou filmy s titulky nejlepší.“ „Petře, klobouk dolů za statečnost!“ Nezbyývá odpovědět jinak. Petr totiž bez zadrhnutí přečte sotva jeden miniodstaveček, proto doufat, že se dvouhodinovým sledováním českých titulků zvýší jeho schopnost porozumět, je stejné jako se učit první den sjezdovat stylem „někdo mě přidržuje v podpaží a já se jím nechám vláčet dolů z kopce bez nutnosti najít vlastní těžiště“. Neznám nikoho, kdo by se takto naučil lyžovat. Stejně tak žádného začátečníka, kterému by **pouhé** sledování filmů s titulky dopomohlo k lepší angličtině. Je možné, že takoví jedinci existují. Nicméně většina z nás po pár minutách čtení překladu odpadne, neboť těch vjemů na zpracování je na naši hlavu jednoduše moc. Proto, podobně jako si na lyžích nejprve trénujeme rovnováhu, je moudřejší do cizího jazyka pronikat také bez opory. V našem případě tedy přímým zkoušením, zda rozumím i bez čtení titulků.

Závěrem ještě zmíním úvodní články v některých **učebnicích pro začátečníky**. Zkušenost s nimi je sice staršího data, ale k dokreslení této problematiky se výborně hodí. Tyto články jsou sice namluveny rodilými mluvčími, bohužel práce s nimi se podobá černé sjezdovce. Tušíte správně – úskalí tu opět představuje délka textu. Přes veškerou snahu zdolat celý článek po částech nezaznamenal sebemenší přínos ani jeden student. Spíše jsme se potýkali s otráveností a frustrací, proto jsme velmi brzy od těchto aktivit upustili.

Vlastní řečová produkce a porozumění mluvenému slovu jdou totiž ruku v ruce. Nepřečte-li student plynule jedinou větu, natož delší text, a zejména neslyší-li sám sebe, není pochopitelně s to ani porozumět. Krom toho, poslechová cvičení vyžadují maximální koncentraci a je nutné počítat s tím, že se dotýčný po pár větách unaví. Proto stejně jako sledování filmů s titulky, i poslech dlouhých nahrávek se mi u začátečníků prostě nejeví jinak než jako zabíjácký svah.

- Porozumění cizí řeči je podmíněno smyslovým vnímáním. Trénink této schopnosti proto vyžaduje ideálně kombinaci zvuku a obrazu.
- Nejlepší alternativu za rodilého mluvčího představují videa a spoty – rovněž nabízejí možnost řeč aktéra sledovat a imitovat.
- Vlastní řečová produkce a porozumění mluvenému slovu jdou vždy ruku v ruce. Délka videí či poslechů by proto měla být úměrná jazykové pokročilosti.

24. FOR GOD'S SAKE!

„For god's sake,“ tlačí ze sebe opatrně paní Jitka. „Jitko, dobrý, ale opřete se do toho trochu víc. Zakřičte si: *For god's sake!* To musí mít grády.“ Paní Jitka je samozřejmě jemná dáma, která se dlouhá léta zodpovědně věnuje své angličtině. Snaživost ji dovedla k bezpečné orientaci ve všech možných gramatických časech, na čemž si patrně nejvíce zakládá, a hodiny s ní jsou tak spořádané jako ona sama.

Možná právě proto mě poslední dobou začínají zvedat ze židle její stále stejné reakce a vesměs stručné odpovědi, ať je téma jakékoli. Můžete přijít s dostihovými závody, úsporou peněz v domácnosti i šokujícím věkovým rozdílem partnerů, k odezvě delší než tři souvislé věty ji však těžko vyprovokujete. Paní Jitka prostě i po letech sází na jistotu a lektor se pochopitelně hodně nadře, než si dané téma ve finále sám a kompletně okomentuje.

Zkoušely jsme se rozjet různě. Předkládala jsem jí obrázky, hádanky, novinové titulky, manuály od spotřebičů... Kvalitativní přídavná jména, která by mohla obohatit její slovník, jsme spolu projely několikrát. *Wonderful, delicious* ani *dreadful* v ní však bohužel žádné stopy nezanechaly. Jitka se raději drží svých zajetých *nice, good* a *bad* a největší uspokojení jí přináší, když s ní opět zopakují kondicionály, neboť začíná mít zase pocit, že by v nich mohla malinko tápat. To, že je kvůli své téměř až obsedantní sebekorekci sotva kdy použije, je věc druhá.

No nic. Představa, že si do příští hodiny opět nachystám téma *pro sebe*, mě začíná naplňovat vztekem. Ač nerada, musím přiznat, že v duchu už nějaký ten pátek Jituli proklínám a nemám daleko k peprnějším výrazům. Ach jo... Ale moment! Zanádat si. To je ono! Pustit emoce ven. Troška klení by mohla Jitku rozvolnit a pomoci překonat její zdráhavost. Vždyť každou vteřinu se v nás odehrává nějaký pocit. A všichni sem tam, ať už ve vzteku nebo v překvapení, pustíme nějaké to hrubší slovo. Ostatně by bylo pokrytecké tvrdit, že nadávky do běžné mluvy nepatří. Naopak, dodávají sdělení šťávu a náboj, tak proč nevyužít pár jemnějších variant k tomu, aby se komunikačně doteď poněkud rezervovaná studentka více rozproudila? „Dammit,“ dupne si Jitka podruhé a už je méně obezřetná. „Super! Pusťte to ze sebe víc. Zakřičte si, jak je libo. A teď mi vynadejte, že jsem zase naschvál zaparkovala před vaší garáží a vy nemůžete vyjet.“

Smyslem takového řekněme nestandardního tréninku pochopitelně není měnit náтуру člověka ani ho nutit do nepřirozeného vyjadřování. Nicméně nám dovoluje zakřičet si, prožít emoce v angličtině, otevřít se jí a pustit si ji více k tělu. Navíc, ve vší účtě k povaze paní Jitky si myslím, že trocha běžných a samozřejmě nevulgárních výrazů jí pomůže rozmělnit přílišné lpění na perfektně osvojených vědomostech. A co si budeme povídat, nadávky a slang – ty zaujmou rozhodně více než podmiňovací způsob v podmínkových větách. Takže, *do open your bloody mouths!* ;)

- Nebojme se nadávek v cizí řeči. Emoční výrazy – překvapení, rozzlobení, nadšení apod. – jsou přirozenou součástí autentické angličtiny.
- Výrazy pro vyjádření silných emocí pomáhají cizí jazyk více procítit.

25. ZÁZRAČNÉ METODY A ILUZE

„Do háje, tohle se snad nikdy nenaučím. – Ty jo, super! Rozuměl jsem jim všechno. – No, nakonec se vymáčknu, ale pořád je to bída...“ Studium, to je cesta plná emocí. Radost z pokroku se střídá s momenty, kdy máme sto chutí s tím praštit, abychom po pauze, ať už kratší, nebo delší, zmerčili nový motiv, přehodnotili styl a vzali tu svoji angličtinu zase na milost.

To máme všichni společné. Stejná startovní čára a podobná studijní trať. Záleží už jen na tom, s jakým trenérem a výstrojí se na ni vydáme. Sem tam na nás vyskočí reklama slibující úspěch po vyzkoušení další ze super rychlých sci-fi-metod, ale ať se nám to líbí, nebo ne, nikdo nám do hlavy cizí slova nenaleje, ani v hypnóze, ani jakkoliv jinak. Existují pouze metody efektivní, nikoliv zázračné. Platí zkrátka totéž co při hubnutí – bez vynaloženého úsilí se výsledky dostaví jen těžko... Potud úryvek z jednoho článku na blogu určený studentům.

„To je jasné,“ řeknete si, „proč to tu omílá?“ Často mám pocit, že se lidé zbytečně stresují tím, kdy se konečně naučí anglicky. Jenže lze dospět k momentu, kdy zaklapnu knížku a řeknu si: „Tak, a mám vyhráno, konečně jsem v cíli!“? Když se nad tím zamyslíme, vždyť už jen samotný obrat *naučit se anglicky* působí svým slovesným videm nereálně. Studium je proces nedokonavý, kdy se lze pouze pohybovat po stupních pokročilosti a ocitat se v té, či oné fázi. Po pobytu v zahraničí nebo vysokoškolském studiu anglické filologie se mohu cítit na medaili; vypadnuli z angličtiny zcela a na delší dobu, mohu začít oprašovat zase hezky od začátku.

Přirovnejme tedy studium raději ke kondičnímu běhu. Cílem není dosáhnout metu nejvyšší, ale **stav spokojenosti**: odpovídá **momentální úroveň mé angličtiny mé představě** o tom, jak má vypadat... s ohledem na **mé potřeby**? Chci se pouze dorozumět na dovolené, nebo hodlám v angličtině přednášet?

I na toto dojde často v hodinách řeč – ve chvílích, kdy studentův zápal pohasíná a spíše než angličtinou se začne zabývat pocity frustrace. Mějme pro tyto případy po ruce nějaké ubezpečení, které naše studenty znovu a spolehlivě roztleská.

Čas od času se tedy hodí připomenout klasicky známé to, že k učení bychom měli přistupovat racionálně a s ohledem na to, jaké máme podmínky: Kolik času týdně mi zbývá na tu moji angličtinu? Mohu si dovolit měsíční kurz v zahraničí? A vůbec, mohu si dovolit na měsíc zmizet? Krom toho, každý máme své individuální předpoklady k učení. Mně bude trvat měsíce, než se naučím sjezdovat, kdežto jiný už druhý den tříbí styl. Uvědomíme-li si své skutečné potřeby a možnosti, nemohou nás přepadat sžíravé pocity marného snažení. No, řekněte sami, co je lepší – užívat si sebemenší pokrok a chválit se za něj, nebo si v záchvatech touhy po dokonalosti nakládat a brzy poté se, po velmi pravděpodobném selhání, pranýřovat? Uvolněnost a radost – ty přece se studiem ladí lépe než snaha a disciplína.

Proto nám všem přeji co nejvíce **vnitřní** spokojenosti s úrovní **vlastní** angličtiny!

NOVINKA

Od ledna 2019 vychází také:

70 WORKSHEETS FOR ADULT LEARNERS **A1 – A2**

ideální pro kurzy Chronických začátečníků

70 pracovních listů pro studenty angličtiny s jazykovou úrovní A1 – A2

Výukové materiály pro lektory anglického jazyka v kurzech pro dospělé, pracovní listy do hodin se studenty s jazykovou úrovní A1 – A2

Stručně, přehledně a k přímému užití

Upevnění gramatiky formou:

- Grammar quizzes
- True or False sheets
- Personalised completion sheets
- Quick grammar warm-ups
- Question sheets

70 WORKSHEETS FOR ADULT LEARNERS **A2 – B1**

ideální pro kurzy Chronických začátečníků

70 pracovních listů pro studenty angličtiny s jazykovou úrovní A2 – B1

Výukové materiály pro lektory anglického jazyka v kurzech pro dospělé, pracovní listy do hodin se studenty s jazykovou úrovní A2 – B1

Stručně, přehledně a k přímému užití

Upevnění gramatiky formou:

- Grammar quizzes
- True or False sheets
- Personalised completion sheets
- Verb consolidations

www.tipyprolektory.cz

Jazyková škola *Jihlava Nosková*

- individuální a skupinové kurzy
- konverzační **Survival English** – nácvik nejběžnějších modelových situací s pomocí stručných frázových minipřehledů
- jednorázové **Business English** – ideální řešení pro časově vytížené jedince
- **Job interview in English** – strategická příprava na přijímací pohovor
- přípravné kurzy ke složení jazykových zkoušek (FCE, BEC...)

... anglicky bez učebnic

www.jazykova-skola-jihlava.cz

www.tipyprolektory.cz

Gabriela Nosková – JAZYKOVÁ ŠKOLA JIHLAVA

Kollárova 5481/1a

586 01 Jihlava

info@jazykova-skola-jihlava.cz

Gabriela Nosková

**TIPY PRO LEKTORY
ANGLIČTINY**

*Od sterilní učebnice
k živým hodinám*

Ilustroval:

Jan Talaš

Vydal, vytiskl:

H.R.G., spol. s r. o.

www.TiskovyExpress.cz

2018

ISBN 978-80-907397-3-4